

Mas tednik

Kronika

kulturno - politično glasilo

svetovnih in domačih dogodkov

Poštni urad Celovec 2 — Verlagspostamt Klagenfurt 2.

Izhaja v Celovcu — Erscheinungsort Klagenfurt

LETO XV./STEVILKA 31

CELOVEC, DNE 1. AVGUSTA 1963

CENA 2.— SILINGA

NATO pred novo preizkušnjo

Še letos se bo razvila živahna debata, ali je sedanja NATO toliko močna in gibčna, da bi zadržala prvi naval ruskih armad ali pa ne. Zavezniki Atlantske obrambne zveze dvomijo, da bi bila zadosti močna. Kako postaviti NATO na tako podlago, da bo kos svoji nalogi, o tem imajo zavezniki različne nazore. Vsak zaveznik se sicer zaveda, da je samo v skupni in solidni obrambi mogoče zadržati pritisk ruskih armad, toda pri tem misli predvsem na svojo varnost in potem šele na skupno. V tem tiči vsa nevarnost za bodočnost oboroženih sil NATO. Te nevarnosti se vsi zavezniki zavedajo in jo bodo skušali, če se le da, še letos premostiti. Ne bo pa lahko, kajti vsaka država ima drug recept za zboljšanje NATO. Najbolj jasen koncept imajo Nemci, ki so pri celi stvari v prvi vrsti prizadeti. Drže se preizkušene načela, da je ofenziva najboljša obramba. Zato bi radi čim prej prenesli v slučaju vojne fronto od sedanje železne zavese daleč tja na Rusko, najrajši kar na Don in Volgo. Ta cilj se da doseči samo, o tem so prepričani, za dobro opremljenimi in gibčnimi armadami. Med opremo spada seveda tudi taktično atomsko orožje.

Anglija ima čisto drug interes. Ako pride do vojne, naj strateško orožje ne pride do veljave, kajti vedo, kaj so delale v zadnji vojni nemške rakete v-1 v-2 in ne bi radi dobili na glavo še ruske rakete. Da bi dosegli ta cilj, je treba imeti tako premoč v strateškem atomskem orožju, da Rusi ne bodo upali začeti prvi s strateškimi napadi z raketami.

V Italiji mislijo samo na svojo varnost. Boje se strateških raket in zato so skoraj proti svoji volji pristali, da bi ameriške podmornice imele svojo luko v Italiji, od koder bi v sili streljale z raketami za železno zaveso. Za skupno evropsko obrambo se ne menijo dosti; vedó, da tam ne pomenijo veliko.

Stališče Združenih držav pa je: Evropa naj se oboroži z divizijami in jih opremi s standardnim orožjem, za potrebne atomske in vodikove strateške bombe pa naj skrbi Amerika. Vendar ta ve, da v Evropi nimajo dosti smisla za tak cilj, ker dokazuje preveč očitno, kako zelo so evropske države odvisne od ameriške narodne obrambe.

Tako postavljeni cilji so tesno povezani s politično usmeritvijo in stabilnostjo vlad v posameznih NATO državah. Kennedy je predsednik še do začetka leta 1965; da bo verjetno za štiri leta ponovno izvoljen, mu napovedujejo politični preroki. Položaj glede potrebe in ciljev NATO je tu jasen, ne pa v Evropi.

Kam jo bo zavila angleška politika v bližnji bodočnosti, nihče ne ve. Vsi mislijo, da bo prišla na vlado socialistična stranka, ki gleda na NATO z drugimi očmi kot konservativci.

V Nemčiji bo prišel kmalu režim dr. Erharda do veljave. Njegovi glavni voditelji kancler dr. Ludwig Erhard, vojni minister Hassell in zunanji minister Schröder so „ameriški“ ljudje, toda to ne pomeni, da imajo ameriške nazore o namenu NATO. Imajo pri oborožitvi svojih divizij tudi svoje načrte, kjer ne upoštevajo niti svojih najnovejših zaveznikov v Parizu.

V Italiji lahko dobi premoč struja, ki je za stvarno, če ne uradno nevtralnost. Ako zmaga, ne bo mogoče rabiti apeninskega polotoka za odskočno desko v boju proti komunističnemu vzhodu.

Vsi NATO zavezniki mislijo torej v različnih smereh. Medtem stopa v ospredje vedno bolj očitno dejansko stanje: edine oborožene sile, ki kaj pomenijo, so ameriške in nemške, vse drugo je samo privesek. Od-

De Gaulle je zavrnil moskovski sporazum

V začetku tega tedna je francoski državni predsednik de Gaulle z vso odločnostjo zavrnil moskovski sporazum za delno opustitev atomskih poskusov. Zavrnil je tudi možnost, da bi sklenili nenapadalni pakt med NATO in državami, ki pripadajo varšavskemu paktu. Obenem je de Gaulle še za to leto napovedal novo razorožitveno konferenco.

To je de Gaulle izjavil v okviru tiskovne konference pred 900 novinarji, ki je bila že druga tiskovna konferenca francoskega generala in je trajala 70 minut. V vseh zahodnih glavnih mestih so z napetostjo pričakovali odmev Francije na moskovski atomski sporazum.

De Gaulle je izjavil, da Francija ne bo podpisala moskovske pogodbe. Če smatra-

jo ta sporazum sicer za obetajoč začetek, vendar ne spravi nevarnosti iz sveta. Nobena od treh atomskih držav se s tem sporazumom ni odrekla atomskemu orožju. Sporazum tudi ne bo preprečil nadaljnega izdelovanja atomskega orožja.

Ker se torej ni ničesar spremenilo glede strahotne atomske ogroženosti, se Francija ne bo pustila zadrževati in bo sama izdelovala tista rušilna sredstva, s katerimi razpolagajo tudi druge velesile. „Kajti drugače bi bilo pri kraju s francosko neodvisnostjo,“ je zaklical de Gaulle.

Francija pa bo še pred koncem tega leta sklicala splošno razorožitveno konferenco, na kateri naj bi razpravljali o likvidaciji vsega atomskega orožja, ki je na zalogi, ter o uničenju nosilnega orožja. (Kot znano se

Francija ne udeležuje razorožitvene konference 17 držav v Ženevi.) Francija bo samo tedaj izstopila iz „atomskega kluba“, če bo ta razrešen. Francija bo predložila nove predloge kljub temu, da vpricho „obžalovanja vredne ženevske razorožitvene konference“ ni posebnih optimističnih izglede. Franciji gre za razorožitveno konferenco, preden bo ta problem postal nerešljiv.

Odločno se je de Gaulle zoperstavil tudi načrtu nenapadalnega pakta med Vzhodom in Zahodom. Takšen pakt, tako je izjavil predsednik, je brez vsakega smisla. „Danes Francija slovesno izjavlja po ustih republiškega predsednika, da nikdar ne bo izvedla kakršne koli agresije. Iz tega vzroka je nesmiselno, če se Francija udeleži nenapadalnega pakta.“

De Gaulle je tudi poudaril, da so odnosi med Francijo in Združenimi ameriški državami kljub tem nesoglasjem prijateljski.

Da bo de Gaulle odklonil moskovski sporazum, so pričakovali v vseh zahodnih glavnih mestih. Pri tem pa opozarjajo na to, da de Gaulle s svojim stališčem ni zaprl vrat za nadaljnja pogajanja in da je bil do Združenih ameriških držav skrajno zmeren. Z zanimanjem so sprejeli de Gaullovo izjavo glede francoskih razorožitvenih predlogov.

V Ženevi so se v ponedeljek zopet sestali glavni delegati 17 držav na razorožitveni

Potres je porušil mesto Skopje

V petek preteklega tedna je strahoten potres do tal porušil Skopje, glavno mesto Makedonije v Jugoslaviji. Poročevalne agencije poročajo, da je bil to doslej največji potres v Jugoslaviji in še hujši od tega v Agadiru. Mesto sliči velikemu kupu razvalin. Samo 30 odstotkov vseh poslopij je še ostalo. V tej nesreči je zgubilo najmanj 2000 ljudi svoja življenja, druge vesti pa govorijo celo o 7000 mrtvih.

Do prvega in najmočnejšega potresnega sunka je prišlo v petek ob 5,17 zjutraj. Sunek je trajal 20 sekund. Posledice so bile grozne. Poslopja so se rušila kot hišice iz kart. Največji hotel v tem mestu, Makedonija, ki je bil natrpan s potniki, se je porušil do tal. V tem hotelu bi morali prav to noč prenočevati tudi naši slovenski maturanti, ki so bili v teh dneh v svojimi profesorji na maturitetnem potovanju po Jugoslaviji. Vendar se imamo zahvaliti posebnemu žegnu, da je bil hotel tisti večer že zaseden in so Korošci morali prenočevati v drugem hotelu v bližini Skopja. Od gostov tega hotela je samo nekaj ljudi preživelo nesrečo; med njimi dve Nemki, ki sta nekaj minut pred potresom bili na poti iz hotela na avtobusno postajo. Pozneje so izkopali še blaznega moža, ki je držal v naročju mrtvo ženo, po 60 urah še neko deklico, po 75 urah pa belgijski zakonski par. Tudi vsi drugi hoteli v mestu so do zadnjega porušeni. Nobena mnogih modernih stolpnih v novem mestu ni prestala potresa. V starem mestu so padali številni minareti kot bilke.

V porušenem Skopju ves ta teden brez prestanka delujejo reševalne ekipe. Pomoč prihaja v vseh oblikah iz vseh delov sveta. Jugoslovanska vlada je dala eno milijardo (30 milijonov šilingov) na razpolago, vlada zvezne države Makedonije polovico omenje-

ločilen pomen nemških in ameriških divizij, ameriškega orožja in nemške discipline bo stopal zmeraj bolj v ospredje. Tega NATO-skupnost noče na zunaj videti, vendar bo ta stvarnost zmeraj bolj pritiskala na cilje in strukturo NATO. Amerika se je s tem že sprijaznila. Ni bilo brez pomena, da se je predsednik Kennedy na svoji poti po Evropi mudil tako dolgo ravno v Nemčiji. Radi napetega položaja v Berlinu gotovo ne.

Najnovejše izjave De Gaulla glede tesnega sodelovanja vseh NATO-zaveznikov pa spet dajo slutiti na eni strani njegovo ljubosumje vsled Kennedyjevega zadržanja napram Nemčiji, na drugi strani pa potrjujejo, da se Francija kot najmlajša atomska sila vodilni vlogi v NATO nikakor ne namerava odpovedati.

ne vsote. Na tisoče Jugoslovanov je darovalo kri, rudarji v vseh delih dežele so se javili k prostovoljni brezplačni pomoči. Mednarodni Rdeči križ se je takoj vključil v veliki reševalni program. Združene ameriške države so med Zahodno Nemčijo in Skopjem ustvarile zračni most. Poslale so okoli 300 zdravnikov in pomočnikov ter 300 ton materiala in opreme po zračni pošti v opustošeno mesto, med drugim popolnoma opremljeno premično bolnico. Francija je poslala najboljšo reševalno skupino, ki je priskočila na pomoč tudi po potresu v Agadiru. Skupina s pomočjo elektronske naprave išče za živimi pod ruševinami.

Medtem ko so reševalci noč in dan na delu, je okoli 100.000 ljudi zapustilo Skopje. Prizori na cestah, ki vodijo iz Skopja, so podobni onim v zadnjih dneh vojske. Trupe ljudi na tovornih vozilih, na dvokolnicah, peš. Otroci z osličkom na vrvi, stare žene, možje z majhnimi fesi na glavi. Vsi so težko obloženi, vsi vlečejo s seboj, kar je še ostalo. Delavci in inženirji, kmetje in trgovci so postali v kratkih sekundah nomadi podeželskih cest.

Slika uboštva in nesreče. Nekaj obleke, par zbitih ponvic. Križem letajo otroci, ki še niso razumeli, kaj se je zgodilo. Zidovi, ki odpirajo poglede v siromašne sobe s posteljami, ki na pol molitjo navzven. Velika ura na močno poškodovani postaji kaže še 5,17 — čas, ko se je zgodil potres. Dokumentarična priča najtežje ure za to mesto z 250.000 prebivalci.

Sonce neusmiljeno pripeka na zaprašene macedonske ceste.

Ceste so zamašene od neštetihih vozil, kolon rešilnih avtomobilov, ljudi in živali. Majhno letališče v Skopju, kjer sicer pristaneja večjemu dve letali na dan, je podobno vojaškemu letališču. Brez odmorov se dvigajo jugoslovanska letala v zrak in odvažajo ranjence, druga prihajajo z medicamentami, hrano in pijačo. Pri tem pa je porušen kontrolni stolp letališča. Letala se dvigajo in pristajajo brez radijske zveze z zemljo.

Se dneve po tem groznem dogodku se zemlja v Skopju ni mogla umiriti. Nad stokrat se je še stresla, toda ljudje tem sunkom niso posvetili več nobene pozornosti. Tudi iz drugih predelov Jugoslavije so prišle vesti o potresih. Iz Italije poročajo o potresih v Rimu in Nizzi. Podobne novice prihajajo iz Peruja.

Mesta Skopje ni več. Vendar bodo Jugoslovani zgradili novo Skopje, ki s starim mestom ne bo imelo drugega skupno kot ime. Doslej še ni padla odločitev, kje naj nastane novo mesto. Vsekakor je neverjetno, da bi izbrali stari prostor.

Generalni konzul Trampuž se poslavlja

Ob priliki velikega sprejema na celovškem velesejmu se bo poslovil od predstavnikov javnega življenja dežele generalni konzul Jugoslavije Boris Trampuž. Bil je na svojem sedanjem položaju 5 let ter si je pridobil med Korošci obeh narodnosti mnogo prijateljev.

Koroški Slovenci so mu bili še prav posebno pri srcu. Za kulturno izmenjavo med Koroško in Slovenijo si je pridobil velike zasluge. Potom nje se je pričelo novo obdobje v odnosih med narodom sosedoma.

V svojem uradnem poslovanju je bil pravičen in človečanski. Zato ga bomo ohranili v dobrem spominu.

Sedanjšega generalnega konzula bo nasledil Franc Pirkovič, uradnik slovenske skupščine v Ljubljani, Dolenjec po rodu.

konferenci, da bi nadaljevali konferenco, ki so jo prekinili 21. junija 1963. Prvo zasedanje se je vršilo v torek popoldne; udeleženci so se tokrat sproščeno razgovarjali, da bi dosegli, kje in kako bo treba nadaljevati. Brezdvomno bo imel pozitiven zaključek moskovskega sporazuma za opustitev poskusov z atomskim orožjem dober in ugoden vpliv tudi na ženevsko konferenco.

Sovjetsko partijsko glasilo „Pravda“ je v ponedeljek očitalo Kitajcem, da so uporabili iste argumente kot Francija, ko so odklonili moskovski sporazum. Nekateri odgovorni voditelji kitajske ljudske republike pa so se nesramno postavili celo na stališče nekaterih francoskih prenapetežev, ki se zavzemajo za nadaljevanje atomskih poskusov.

Britanski poslanik v Washingtonu, Ormsby-Gore, ki se je začasno vrnil v London, je na vprašanje, če je mogoče Sovjetom po sklenjeni pogodbi zaupati, odgovoril: „Vsega suma se ni mogoče iznebiti. Vendar so tudi pogodbe, ki jih Sovjeti kratkomalo morajo držati — na primer avstrijsko državno pogodbo. Saj je v interesu obeh držav, da opustita nadaljnje atomske poskuse.“

Politični teden

Po svetu . . .

SVET JE POZDRAVIL MOSKOVSKI SPORAZUM

Vse poročevalne agencije po svetu poročajo o prvih odmevih na sporazum o delni prepovedi atomskih poskusov, ki so ga pretekli teden parafirali v Moskvi. V Organizaciji združenih narodov so diplomatski krogi toplo pozdravili vest o sklenitvi trojnega sporazuma. Generalni tajnik OZN U Tant je označil sporazum o prenehanju atomskih poskusov kot „preboj na fronti hladne vojne“.

V OZN pozdravljajo razvoj odnosov med Vzhodom in Zahodom, ki je pripeljal do sporazuma o prenehanju atomskih poskusov, kot uspeh politične in psihološke akcije OZN. Prav pri iskanju poti za ublažitev napetosti na svetu se lahko pokaže koristen vpliv „tretjega sveta“, ki mu je pri srcu predvsem mir ter politična in gospodarska emancipacija in ki bi deloval s svetovne tribune — OZN.

Po vestih iz Londona je britanski zunanji minister Home izjavil, ko je komentiral parafiranje trojnega sporazuma, da je po sporazumu o Avstriji to prvi pomemben sporazum, ki ga je lahko dosegel Zahod s Sovjetsko zvezo. Če bi lahko moskovski sporazum razširili še s sporazumom glede vprašanja, kako preprečiti nenadni napad, bi to — kakor je poudaril Home — omogočilo dejanski napredek na poti do splošne razorožitve.

Druga tiskovna agencija javlja, da je britanski ministrski predsednik Macmillan v parlamentu izjavil, da je sporazum o delni prepovedi jedrskih poskusov pomemben sam po sebi, še važnejši pa je zato, ker pomeni podlago, na kateri so možni novi veliki dosežki.

Macmillan je izrazil hvaležnost sovjetskemu ministrskemu predsedniku Nikiti Hruščevu za „njegovo pripravljenost, da sprejme edino praktično pot, po kateri je bilo mogoče storiti korak naprej na tem področju“. Pohvalno se je izrekel o stališču ZDA do opustitve jedrskih poskusov. Kar zadeva Francijo, pa je dejal, da je ta država v posebnem položaju, in opozoril na to, da sta on in predsednik Kennedy poslala predsedniku de Gaulleu posebno poslanico o moskovskih pogajanjih.

ČESTITKE VSEGA SVETA TREM ATOMSKIM DRŽAVAM

Voditelji treh atomskih držav prejema jo številne brzozjavne čestitke. Med prvimi je čestital italijanski ministrski predsednik Leone, ki je označil sklenitev sporazuma kot „važen korak k svetovnemu miru“.

Vatikanski predstavnik je izrazil veliko zadovoljstvo vatikanskih krogov nad doseženim sporazumom. Zahodnonemška vlada je objavila sporočilo, v katerem „pozdravlja v Moskvi doseženo soglasje o omejeni prepovedi atomskih poskusov. Zahodnonemška vlada izraža upanje, da bo to prvo soglasje začetek nadaljnega napredka na poti do splošne kontrolirane razorožitve“.

V krogih, ki so blizu predsedniku de Gaulleu, pravijo, da je francoski predsednik „zelo zadržano“ sprejel moskovski sporazum. Čeprav bi ga vabili, naj se priključi sporazumu, bo po mnenju teh krogov to verjetno odklonil. Francija bo vzlic moskovskemu sporazumu uresničevala svoj atomski program. Francoski uradni krogi ocenjujejo moskovski sporazum kot „demagoški argument, namenjen nerazvitim deželam“.

Grški ministrski predsednik Panojitis Pipinelis, japonski uradni krogi, švedski zunanji minister Thorsten Nilson, nizozemski ministrski predsednik Marijen in še vrsta drugih so izrazili svoje zadovoljstvo nad tem uspehom. Vsi smatrajo sporazum o opustitvi jedrskih poskusov za dobro znamenje, ki priča o „tajanju ledu v hladni vojni“. Danski ministrski predsednik Otto Krag je izjavil, da bodo sporazum, dosežen v Moskvi, sprejeli po svetu z „olajšanjem in hvaležnostjo“. Moskovski sporazum so toplo pozdravili tudi v Kairu, prav tako na Poljskem, v Sofiji pa so ga pozdravili kot zmago razuma, ki kaže, da je mogoče z dobro voljo rešiti tudi najtežje probleme v odnosih med državami z različnimi družbenimi sistemi. Norveški minister za trgovino Gundersen, ki opravlja dolžnost zunanje ministra, je označil moskovski sporazum kot „prvi jasen izraz dejstva, da so

največje države priznale, da ni možna vojna, v kateri bi popolnoma izkoristili vsa orožja“. Državniki so se začeli zavedati, da je minil čas, ko je bila vojna politično sredstvo.

SPORAZUM O OPUSTITVI ATOMSKIH POSKUSOV MORAJO SE PODPISATI ZUNANJI MINISTRI

Voditelja delegacij Združenih ameriških držav in Velike Britanije Averell Harriman in lord Hailsham, ki sta pretekli teden po desetdnevnih pogajanjih parafirala sporazum o prepovedi atomskih poskusov, sta se vrnila v Washington in London. V nedeljo pa je Harriman podrobno poročal predsedniku Kennedyju o razgovorih z ministrskim predsednikom Hruščevom in sovjetskim zunanjim ministrom Gromikom ter o trojnih pogajanjih v Moskvi. Poročevalna agencija Reuter poroča, da se je sovjetski ministrski predsednik Hruščev pogovarjal z voditeljem britanske delegacije lordom Hailshamom pred njegovim odhodom v London. Hailsham je izjavil, da bodo sporazum o prepovedi atomskih poskusov v ozračju, vesolju in pod vodo podpisali v Moskvi v prihodnjih treh tednih. Sporazum bodo podpisali zunanji ministri treh atomskih držav Rusk, Gromiko in Home.

Lord Hailsham je nadalje dejal, da je bilo na razgovorih „veliko vedrega vzdušja in prav tako veliko ugibanj v eni ali drugi smeri“. Pripomnil je, da so „razgovori potekali precej ubrano, so pa bili trenutki zastankov“.

Predsednik State Departmenta je izjavil, da namerava ameriški zunanji minister Dean Rusk odpotovati v Moskvo, da podpiše sporazum o opustitvi jedrskih poskusov. Datum Ruskovega odhoda bodo določili po novih posvetovanjih v Kongresu.

. . . in pri nas v Avstriji

SEMINAR DIPLOMATOV NA GRADU KLESSHEIM

Zunanji minister dr. Kreisky je preteklo nedeljo otvoril Mednarodni seminar diplomatov na gradu Kleßheim, ki bo trajal do 10. avgusta 1963. V imenu dežele Salzburg je pozdravil deželni glavar dr. Lechner udeležence z vsega sveta. Med drugimi je dejal, da imajo v vsaki demokraciji organi, ki usmerjajo miselnost človeka, naloge, ki so najtesneje povezane z ohranitvijo svobode državljanov. Te naloge brezdvomno postavljajo tudi diplomacijo pred nove poglede. Državljeni hočejo biti obveščeni, diplomat pa mora znati tudi molčati — vedno tam, kjer velja ščititi rahlo upanje na razumevanje in sporazum pred razburljivimi diskusijami. Vse to se mora gibati v mejah razuma. Deželni glavar je smatral etiko za velik postulat diplomacije.

Nato je zunanji minister dr. Kreisky govoril o „Javnem mnenju in zunanji politiki“; ta referat bi se lahko glasil tudi „Zunanja politika demokracije“. Govoril je o pomembnosti in važnosti tiska in javnega mnenja. Stavil je vprašanje, kaj je sploh javno mnenje in podrobno govoril o svobodi tiska, za katero se je z vso gorečnostjo zavzemal.

BO POLETJE OHLADILO POLITIČNE STRASTI?

Graški deželni glavar Krainer je v ponedeljek tega tedna v svojem mesečnem radijskem govoru podal notranjepolitični položaj. Dejaj je: „Vodilni močje političnih strank imajo poleti priložnost, da razmišljajo o svoji odgovornosti za državo. Če bo iz tega zraslo kaj dobrega, se bo videlo šele jeseni. Politično vzdušje pred počitnicami ne kaže posebnega upanja. Prebivalstvo se mora seznaniti s trdo resničnostjo, da se v naši državi in v našem gospodarstvu borijo za osnovne stvari. Nad tem sporom visi kot senca hlastanje po oblasti, kot ga že trideset let nismo doživeli. Samo živa funkcija demokracije more obvladati sile.“

Kar nam je v naslednjih tednih posebno potrebno, je solidarnost mislečih, ki ne prevzemajo manipuliranega mnenja in ne ponavljajo, kar so slišali. Kritične zavesti pri javnosti politiki ne morejo prezreti. Ni čas, da sodimo po razpoloženju, temveč po pameti.

Tako izpolnjuje obveščanje neodvisnega tiska, če ga vzame resno, važno državljansko vzgojno nalogo. Jasno je, da je prav zaradi tega izpostavljena številnim sovražni-

čili po novih posvetovanjih v Kongresu. Glavni namen Ruskove misije je, kakor je rekel ta predstavnik, podpisati sporazum o delni prepovedi atomskih poskusov, s čimer pa ni izključeno, da bo minister Rusk izkoristil svoj obisk v Moskvi za razgovore o drugih vprašanjih.

Predstavnik za tisk Bele hiše Pierre Salinger je izjavil, da je predsednik Kennedy navezal stike z nekaterimi atlantskimi državami, da bi jih obvestil o poteku moskovskih pogajanj. Ameriški predsednik je bil med drugim v stiku s francoskim predsednikom de Gaulleom in zahodnonemškim kanclerjem Adenauerjem.

FRANCIJA JE OSTALA OSAMLJENA

„Obžalovati je treba, ker Francije ni med podpisnicami moskovskega sporazuma o prepovedi jedrskih poskusov“, je izjavil predsednik socialistične skupine v francoskem parlamentu Gaston Ferreret. V Londonu je organizacija, ki se bori za prepoved poskusov, napovedala mednarodno akcijo zaradi francoskega bojkota prizadevanj za prepoved poskusov.

Predsednik francoske radikalne stranke Maurice Faure je izjavil, da pomeni sporazum med ZDA, ZSSR in Veliko Britanijo pomembno etapo na poti k popolnemu opuščanju napetosti.

Del francoskega tiska izraža zadovoljstvo ob sporazumu. Vladni tisk pa izraža pridržke, ki so docela podobni onim, kakršne je formuliral zunanji minister Couve de Murville, da sporazum o prepovedi poskusov ni ukrep, ki bi vodil k razorožitvi. De Murville je med drugim tudi rekel, da je bil moskovski sporazum dosežen med drugimi zato, da bi državam, ki nimajo jedrskega orožja, preprečili, da bi prišle do njega.

Večina pariškega tiska pa meni, da je Francija spričo svojega stališča izolirana v odnosih z Vzhodom in Zahodom in da je zato ostala docela osamljena.

kom. Kdor ima pred očmi samo taktiko svoje stranke, ne more prenesti takega javnega mnenja. Dobro je tudi, če tisk, ki je vezan na stranke, prinaša svoje stališče kolikor mogoče ostro. Tako more bralec primerjati in s svojim mnenjem doprinesiti del k resničnosti, v kateri živimo slednjič vsi“.

ŠTUDENTI BODO DOBILI PRAVICO DO ŠTUDIJSKIH PODPOR

Novi zakon za študijsko pomoč daje študentom zakonito pravico do podpor. Stopil bo „najkasneje 1. novembra 1963“ v veljavo, kakor je pred kratkim izjavil socialistični strokovnjak za visokošolska vprašanja, poslanec Karl Mark. Odbor, ki je zakon pripravil in izdelal, je svoje delo končal. Pravico do štipendije bo imel vsak študent, ki je socialno potreben podpore in ki ima v zrelostnem spričevalu povprečni red „3“.

VLADA SE BORI ZA CENO KRUAHA

Pretekli torek se je sestala zvezna vlada k izredni seji, da bi uredila vprašanje krušne cene. Tako so morali politiki prekiniti svoje počitnice in sestiti za posvetovalno mizo, kjer so razpravljali o različnih cenah kruha.

Kot znano so se v zadnjem letu in pol plače za delavce v mlinih povišale za 40 odst. Na finančnem ministrstvu pa razmišljajo o tem, kako bi obvarovali družine z več otroki pred povišanjem krušnih cen.

SLOVENC

doma in po svetu

Srebrnomašnik č. g. Alojzij Sterle

V nedeljo, 16. junija 1963, je daroval č. g. Alojzij Sterle ob 25-letnici duhovništva zahvalno sveto mašo v New Yorku v cerkvi sv. Jožefa.

Č. g. Alojzij Sterle je bil rojen v ljubljanski škofiji. Osnovno šolo je obiskoval v domačem kraju od leta 1918 do 1924. Od 1924 do 1933 se je izobraževal na gimnaziji v Ljubljani. Od 1932 do 1938 je obiskoval teološko fakulteto v Ljubljani; študiral je tudi sociologijo. Leta 1938 ga je pokojni škof dr. Gregorij Rožman posvetil v duhovnika. Nato je kaplanoval v raznih farah ljubljanske škofije. Med zadnjo vojno je bil kaplan v armadi kralja Petra. Komunisti so ga zaprli, obsodili na smrt, a se mu je posrečilo, da je ušel, preden so mogli izvršiti obsodbo. Od leta 1945 do 1949 se je posvečal dušnopastirskemu delu med begunci iz vzhodnoevropskih dežel v Celovcu. 1949 je prišel v Združene države, v El Paso, Texas. Tam je študiral špansko in angleško. 1950–1951 je bil kaplan in instruktor krščanskega nauka na St. Mary's Academy v Silver City, New Mexico. Istočasno je nadaljeval s študijem angleščine na New Mexico Western College. Leta 1951 je prišel v New York, kjer je bil najprej kaplan v „Domu božje Previdnosti“ na Staten Island-u. Obiskoval je tudi tečaj sociologije na St. John's University. Od leta 1952 naprej pa je kaplan v Yorkville, kjer se posebej posveča govorniškim župljanom. Poleg rednega dušnega pastirstva se posveča ekumenskemu gibanju, cerkveni zgodovini, umetnosti, glasbi in filateliji.

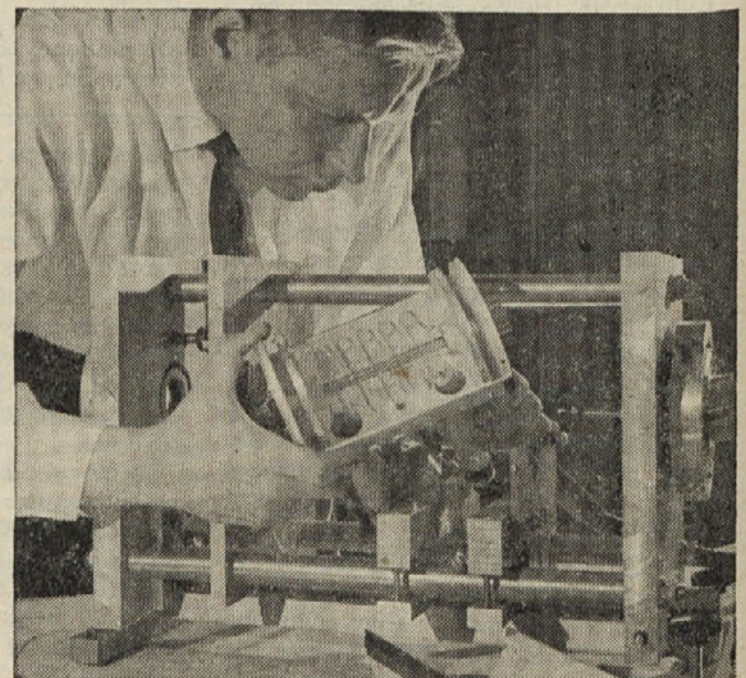
Č. g. Virant — 40 let duhovnik

Č. g. Ludvik Virant je 26. maja ob 40-letnici svojega duhovništva daroval v cerkvi Zalostne Materice božje v Peninsuli, Ohio, slovesno sveto mašo. Jubilar je bil posvečen v duhovnika leta 1923. Njegovo prvo službeno mesto je bilo pri Sv. Vidu v Clevelandu, kjer je bil kaplan. Nato je odšel kot župni upravitelj k Presvetemu Srcu Jezusovemu v Barberton. Nato je bil župnik v fari sv. Cirila in Metoda v Lorain-u, kasneje pa župnik pri Brezmadežni v Madison. Pri Zalostni Materi božji v Peninsuli je župnik 13 let.

Še ena slovenska cerkev v Kanadi

Pred kratkim so blagoslovili slovensko cerkev v Winnipegu. Pred 50 leti so jo zgradili angleški protestantje, sedaj so jo pa pridne slovenske roke tako zunaj kakor znotraj vso prenovile, tako da je videti kakor nova.

Od leta 1956 je prihajalo v to centralno mesto Kanade vedno več slovenskih beguncev, zlasti iz Prekmurja. Sodijo, da jih je sedaj že nad 150 družin in precejšnje število samcev. V zadnjih letih so pogosto prosili tako na škofiji kakor tudi g. Kopača, superiorja slovenskih lazaristov v Toronto, za slovenskega duhovnika. V januarju letošnjega leta se jim je želja spoznala, ko je prišel za stalno mednje č. g. Jože Mejač. V naglici so zbrali nekaj denarja, banka jim je pa odobrila še dodatno posojilo in kupili so zgoraj omenjeno protestantsko cerkev, ki naj bi v kratkem postala središče slovenskih ljudi tako v verskem kakor tudi v narodnem pogledu. Takoj so se lotili prenovitvenih del. Razen zunanjih sten in strehe je bilo treba vse podreti in delati novo. Danes smo vsi veseli, ko je cerkev spet lepa in res nova. Tudi kor, električna napeljava, kurjava, vodne inštalacije, celotna oprema v cerkvi, dvorani in stanovanju za duhovnika. Cerkev z okrog 250 sedeži, dvorana za okrog 200 ljudi, zraven pa še duhovniško stanovanje in lep prostor za parkiranje 40 avtov je zahtevalo toliko denarnih sredstev, da jih sami ne bodo mogli kriti.

Izgleda, da bo tako zvana „zvezna luč“ dosegla preobratni napredek v prenosni in radarski tehniki. Naprave z imenom „Laser“ proizvajajo svetlobne žarke s točno enako valovno dolžino. Ta svetloba se ne razširi, temveč ostane tesno zvezan žarek. — Na sliki je dr. Stuart Collins z oddelka elektronskih cevi neke ameriške firme, kjer ravno sestavlja „Laser“.

DR. IVAN RUPNIK:

Razgledi na cirilmetodijskem kongresu

Objavljamo še dopis s salzburškega cirilmetodijskega kongresa izpod peresa dr. Ivana Rupnika, ki zaokroži vse naše pisanje o tem velikem dogodku. S tem prispevkom, ki kaže resnost, globino in širino vprašanj na tem kongresu, zaključujemo vrsto teh člankov. Uredništvo

Veličina sv. bratov Cirila in Metoda je postala v naših dneh tako izredno pomembna, da tudi tuji narodi ne morejo mimo nje. Tako so Avstrijci priredili v dneh od 12. do 16. julija v Salzburgu znanstven kongres na čast slovanskim blagovestnikom. Njegov glavni organizator je bil univ. docent z Dunaja, dr. Franc Zagiba. Državni predsednik dr. Adolf Schärf je prevzel častno pokroviteljstvo, od cerkvene strani pa dunajski in monakovski kardinal, salzburški nadškof dr. Andrej Rohrer in več drugih nadškofov in škofov. Celovškega škofa je zastopal laik, baron von Edlinger, dočim je koroške Slovence zastopal stolni kanonik Zechner.

Na kongresu so se zbrali slavisti-zgodovinarji iz praktično celega sveta, zastopan je bil Rim in njegov Vzhodni zavod v osebi rektorja Ruskega zavoda, ravno tako slavne univerze v Oxfordu in Washingtonu, da raznih evropskih vseučilišč ne naštevam posebej. Tudi Jugoslavija je bila zelo odlično zastopana. Ni manjkalo Srbov in Hrvatov — naj omenim samo škofa Zvekanovića iz Subotice in univ. prof. Kniewalda iz Zagreba. Slovenci smo imeli odlično zastopstvo: ravnatelj Narodnega muzeja v Ljubljani dr. Jože Kastelic, univ. prof. dr. Franc Tomšič, glavni konservator, dr. France Stele, univ. prof. dr. Dragotin Cvetko iz Ljubljane; iz Novega Sada oz. Beograda univ. prof. dr. Rudolf Kolarič, iz Zagreba univ. asistent dr. Jože Pogačnik. Žal pa ni bilo najboljšega poznavalca cirilmetodijske problematike: univ. prof. Franca Grivca, ki je bil v častnem predsedstvu kongresa in je že skoraj izdelal svoj latinski referat, potem pa mu je smrt onemogočila, da bi osebno prišel na kongres. Njegov referat je prebral njegov asistent, doktor Franc Perko. Vsi navzoči so zelo obžalovali smrt velikega znanstvenika in se ga spomnili s posebno minuto molka, preden je Fr. Perko prečital njegov referat: Sv. Ciril in Metod, delavca za edinost Cerkve.

Slovenci smo se na tem zborovanju hitro seznanili in spoprijateljili in smo v malo urah tvorili enotno skupino, ki je povsod enotno nastopala in si tudi skupno ogledala krasno mesto in posebno njegove umetniške znamenitosti.

Predaleč bi šlo, ako bi hotel popisovati uspehe naših predavateljev na kongresu. Konservator Stelč n. pr. je govoril o umetnostnih vplivih sv. bratov na naše kraje, ravnatelj Kastelic o znamenitih in zanimivih izkopaninah pod cerkvijo na Blejskem otoku, Tomšič, Kolarič in Pogačnik pa o Brižinskih spomenikih. Ne smemo pozabiti predavanja prof. Cvetka, ki je govoril o velikem komponistu Janezu Dolarju iz 17. stoletja.

Više kongresa smo doživeli v soboto, 13. julija, in nedeljo, 14. julija. Zvečer v soboto je bil v vseučiliški cerkvi Brezmadežne koncert slovanske cerkvene glasbe. Dirigiral je prof. Hnatyšin iz Dunaja, pel pa zbor ukrajinske katoliške cerkve sv. Barbare na Dunaju. Velika cerkev je bila zelo polna, med poslušalci smo videli tudi nekaj škofov. Vsi so bili navdušeni za lepo, pobožno slovansko glasbo, da si je bil zbor za veliko cerkev malo prešibek in ne popolnoma jasen. V nedeljo pa je isti zbor pel pri pontifikalni maši v glagolskem jeziku v

salzburški stolnici. („Missa slavica“ komponist Albe Vidaković, Zagreb, Staroistrska skala!) Ta največja cerkev v Avstriji je bila za to priliko — kot sicer zelo redko — čisto polna. Maševal je zagrebški nadškof, metropolit hrvatski dr. Franjo Šeper, ob veliki asistenci. Diakon in subdiakon sta seveda morala biti Slovana zaradi jezika, a sicer si Salzburžani niso pustili vzeti časti, da so asistrali metropolitu, med njimi stolni dekan in dva kanonika. V koru so bili navzoči med neštevilno duhovščino vseh slovanskih narodov kardinal Franc König, nadškof Rohrer, regensburški škof Graber, škof Gradišanske dr. Lazslo, apostolski administrator Bačke in Banata dr. Zvekanović, pomožni škof zagrebški dr. Lah, nadopat samostana sv. Petra v Salzburgu p. Franc Bachler in mnogo drugih prelatov in opatov.

Kako gre do srca slovanski jezik pri sv. maši, to smo v Salzburgu spet doživeli! A tudi za druge vernike je bila maša res veličastno doživetje cerkvene veseljnosti: „Slavite Gospoda, vsi narodi, slavite ga vsa ljudstva!“

Slavnostno pridigo je imel regensburški škof dr. Graber. V Regensburgu so nemški škofje v letu 870 krivično sodili sv. Metoda, ki ga je papež postavil za škofa pokristjanjenim Slovanom. Dr. Graber je čas, ko se je to zgodilo, imenoval eno izmed najtemnejših dob v Cerkvi. In zato je primerno, je izvajal cerkveni knez, da on, škof regensburški, govori pri tej slovesnosti v čast sv. Cirilu in Metodu, da se tako prav od strani nemškega naroda popravi krivica, ki se je slovanskemu apostolu naredila. Cerkev pa je že tedaj videla, kdo ima prav in papež je sv. Metoda rešil, kakor hitro je mogel izvedeti, kje so ga skrili njegovi sovražniki, da bi mu Rim ne mogel na pomoč. Slovanska blagovestnika sta imela tako katoliško srce in tako veliko kulturo, da sta Slovanom hotela dati to, za

kar se šele na drugem vatikanskem zboru potegujejo škofje: več ljudskega jezika v liturgijo, več sodelovanja vernikov pri božji službi, torej ne samo biti pri maši, temveč sodelovati!

Pri akademskem aktu v čast sv. Cirilu in Metodu, ki je sledil slovesni maši, je v veliki dvorani univerze govoril še enkrat škof dr. Rudolf Graber, potem pa je imel slavnostni govor veliki slavist prof. dr. Fr. Dwornik iz Washingtona: pomen sv. bratov za slovansko zgodovino.

Zaključek kongresa je bil v torek, 16. julija, popoldne. Govoril je predsednik salzburškega mednarodnega znanstvenega centra p. Michels OSB: Če je že škof Graber povdaril potrebo, da Nemci priznajo krivico, ki so jo storili sv. bratoma, je to še v lepši in še bolj povdarjeni obliki napravil p. Michels. Videli smo, da ima nemški narod tudi v resnici katoliške, neustrašene može, ki so pripravljene resnico videti, jo spoznati in popraviti, kolikor je mogoče. Niso vsi tako ozkosrčni, da si ne bi upali pogledati resnici v obraz.

Ne kaže pa posebno velikega horizonta brošurica „Salzburg und die Slawen“ (univ. doc. dr. Zagiba) in člankar v „Rupertibote“ v tednu po kongresu, ki mislita, da so vse napake Salzburga v tedanjem času opravilene, če se zatajijo. Ne smemo pozabiti, da sta sv. Ciril in Metod bila Grka, zato ju nihče ne sme z današnjega stališča proglašati za kakšno slovansko pretirano nacionalista, temveč bila sta svetnika, ki sta imela veliko višjo kulturo, kot tedanji Zapad! In pred vsem sta bila prava SVETNIKA, to se pravi, da sta iskala duše, ne pa politični vpliv ali desetine, kot je že Karel Veliki očital Salzburgu. In kakšna je bila njuna veličina, da sta, čeprav ju je poslal Carigrad, vodila neskončne vrste vernikov sv. Petru v Rim in ne v Carigrad! Zato ju po pravici slavi umrl prelat Grivec kot največja apostola cerkvene edinosti.

Zloglasni Papesch dobil „Roseggerjevo nagrado“

„Literarno nagrado Petra Roseggerja“ podeljuje najboljšim predstavnikom štajerskega kulturnega življenja graška deželna vlada. Letos jo je dobil 70-letni dr. Josef Papesch.

Papesch je v svojem življenju napisal besedilo za dve spevoigri, eno novelo, en esej in zbirko anekdot. Dunajska „Wochenpresse“ piše, da je celotno njegovo delo „en sam diletantizem“. Toda Papesch si je nabral „zasluge“ na drug način. Pred letom 1938 je bil eden izmed najbolj aktivnih ilegalnih nacistov, takoj po prihodu Hitlerjeve vojske pa je postal „kulturni minister“ Štajerske in je bil eden izmed najožjih sodelavcev nacističnega gauleiterja Ueberreitherja!

Na svečani podelitvi „štajerske Nobelove nagrade“ je seveda prišlo do demonstracij. Člani znanega kulturnega združenja Forum Stadtpark so izdali letak, v katerem so povedali svoje mnenje o bivšem kulturniškem hlapcu nacizma in citirali iz njegovih medvojnih člankov, med podelitveno ceremonijo v Beli dvorani graške palače pa je eden izmed predstavnikov združenja začel glasno brati ta letak, tako da so ga morali odgnati s policijo.

Avstrijski kulturni krogi sodijo, da zdaj Roseggerjeva nagrada nima več nobene vrednosti. Doslej so jo dobili samo resnični umetniki in ljudje brez političnih madežev — Max Mell, Franc Nabl, Paula Grogger.

(Ave Maria — F.)

Slovansko bogoslužje

(Nadaljevanje)

26. oktobra 1655. Baltazar Corniani, škof koprski, poroča v Rimu, da na deželi slovanskih duhovniki ne znajo latinsko, nekateri tudi ne italijansko in tudi o cerkvenih stvareh mnogo ne razumejo. A zaradi slabih dohodkov in potrebe ilirskega jezika jih je treba nastavljalci.

23. aprila 1658. Baltazar Corniani, škof koprski, poroča v Rimu, da je v njegovi škofiji malo duhovnikov, in ti so slabo poučeni (idiote, male instituti) in ne znajo nobenega razen ilirskega jezika. „Vsi so silno željni slišati besedo božjo, a če jim tudi latinščino na italijanščino predstavljam, le malo razumejo.“

Maja meseca 1661. Pri glavni vizitaciji koprške škofije je našel škof Francišek Zeno sledeče knjige: Corte d'Isola: dva misala, en slovenski in en latinski, obrednik slovenski; Carchuzze: štiri misale, od teh tri slovanske; S. Maria Villanova: tri latinske in en slovenski misal; Pedana: dva latinska in dva slovanska misala; Monte: tri misale, od teh eden slovenski, en obrednik in en „ščavet“; S. Pietro di Pason: tri misale, od teh eden slovenski, en obrednik v „ščavetu“.

1. avgusta 1661. poroča koprski škof Francišek Zeno v Rimu, da ima en frančiškanski samostan, ki opravlja bogoslužje v ilirskem jeziku. Župnije so silno revne; župniki so neizobraženi (rustici), malo sposobni za dušno pastirstvo in se mnogokrat zmotijo. Ker manjka duhovnikov, ki bi znali ilirski jezik, je treba s takimi potrpeti.

1680. Urbarij cerkve sv. Servula v dolinski župniji pri Trstu, spisan že l. 1583., se spiše nanovo.

15. oktobra 1687. Koprski škof Pavel Naldini poroča v Rimu: „Župniki izpolnjujejo svojo dolžnost in vsak se trudi po svojih močeh; ker znajo ljudje samo ilirski

1200 let star koran

En izvod muslimanskega svetega pisma korana, za katerega menijo, da je najstarejši, kar so jih doslej našli, so po naključju odkrili v neki biblioteki, ki ima svoj sedež ob islamskem vseučilišču v Azharu. Gre za knjigo s približno 10.000 stranmi in ki je izpisana s pisavo kufi na pergamentu in ovita z jelenjo kožo. Strokovnjaki menijo, da je bila knjiga napisana pred več kot 1200 leti, kmalu po smrti Mohameda.

Kopija islamskega svetega pisma se nahaja v kovinski škatli, ki so jo odkrili v „Mahreb Rouaku“, t. j. stari palači, ki je bila pred 900 leti zgrajena za zavod za študente bližnjega vseučilišča in sicer za študente, ki so prihajali na študij iz arabskega Mahreba, torej iz Libije, Maroka, Tunizije in Azije. V tej palači je biblioteka, ki obsega več tisoč knjig o islamu, o astronomiki in čudodelstvu.

Stari koran, ki naj bi po mnenju strokovnjakov pripadal enemu od štirih najtesnejših Mohamedovih učencev, Osmi, so našli med delanjem inventarja biblioteke, ki so ga začeli delati v okviru vladnega načrta, da bi napravili seznam vseh starin ter starih knjig, kar jih je v deželi. Med sestavljanjem inventarja so našli tudi neko drugo kopijo korana, ki je star 891 let.

jezik, je težko dobiti popolnoma izobrazjenih duhovnikov, ki bi jim delili zakramente.“

1689. Valvasor piše, da se na Kranjskem še „na mnogih krajih“ bere sveta maša v „kranjsko-sklavonskem“ jeziku.

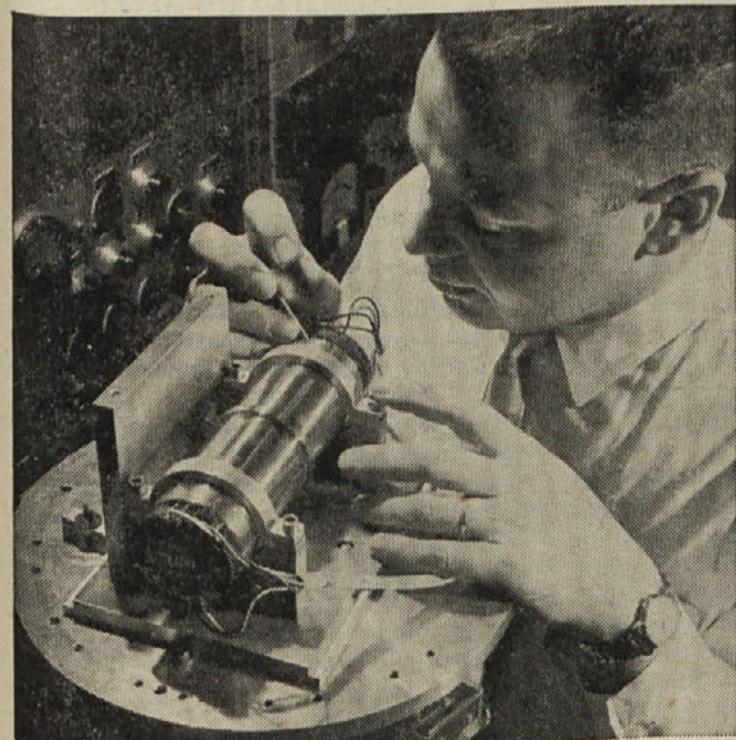
Leta 1691., 1693., 1696., 1699., 1702., 1705. poroča koprski škof Pavel Naldini, (rojen Padovanec), da mora ustanoviti lastno semenišče, da dobi duhovnikov, ki bi razumeli slovanski jezik, da bi v njem poučevali ljudstvo. Mnogokrat si je moral škof izberati frančiškana, ki je v slovanskem jeziku recitiral „sacrum et divina“. 1689 poroča isto beneški oblasti.

V XIX. stoletju imamo poročilo tržaškega škofa Jerneja Legata, ki pravi: „Preiskoval sem, koliko se je še v nekaterih krajih moje škofije ohranilo slovanskega bogoslužja in kaj je še znanega o njem. Zapiski so jako pomanjkljivi; iz ohranjenih krstnih, poročnih in mrljskih knjig se da dognati, da je bilo slovansko bogoslužje vseskozi v navadi do leta 1678. v liburnskih župnijah, namreč v Kastvu, Veprincu, Lovrani, Mošenicah in Berzcu, kot dokazujejo stari misali in breviariji. Duhovniki tistih časov so prihajali večinoma iz Dalmacije in sosednih otokov Cresa in Krka v imenovane župnije in so prinesli s seboj slovanski obred in slovansko izobrazbo, kakor so se je naučili v slovanskih semeniščih, kot je bilo eno še v naših časih v Zadru. Odkar se je ustanovil na Reki jezuitski kolegij, so se tudi domači mladeniči posvečevali duhovskim študijem, in potem je polagoma izginjalo slovansko bogoslužje. Sedaj je še skoro po vseh župnijah staroavstrijske (ne bivše beneške) Istre običajno, da ob nedeljah in praznikih peva duhovnik berilo in evangelij v slovanskem jeziku pri sv. maši; tudi je iz sosedne senjske škofije, kjer je l. 1824. izšla za to od škofijstva potrjena knjižica, prišel v naše kraje ob liburnski obali običaj, da se poleg berila in evangelija slovansko pevajo tudi molitve in predglasje; a dandanes se sprejema povsod latinski obred.“

1857. Ginzel objavlja zapisnik goriškega nadškofa dr. Andreja Golmajerja o cerkvah krške, zadrške, spljetske in šibeniške škofije, kjer se goji slovansko bogoslužje.

Ti številni glagolski spomeniki pričajo, da je bilo slovansko bogoslužje rimskega obreda (ali glagolsko bogoslužje) v srednjem veku tudi na Kranjskem močno razširjeno, čeprav ni prevladalo nad latinskimi obrednim jezikom. Zgodovinar dr. Josip Gruden leta 1905 obžaluje, da so slovstveni zgodovinarji zaradi premajhnega poznanja cerkvenih razmer v srednjem veku v naših krajih posvečali glagolskim spomenikom premalo pozornosti. Prav zaradi tega je tako malo znano, da smo bili v veliki meri tudi Slovenci deležni duhovne dediščine slovanskih blagovestnikov. Zgleda, kot da je bilo treba protestantizma, da je vilo Slovincem novega življenja in razgibalo duševne sile našega naroda. „Ali res sloni naše slovstvo na verskem prevratu 16. stoletja in smo bili preje celo vrsto stoletij brez knjige in pisemstva? Vse te točke obsega glagolsko vprašanje in z njega rešitvijo se nam bo razkril velik del slovstvene kulturne zgodovine,“ piše dr. Gruden.

(Dalje)

Na sliki vidimo zboljšani krožni kompas, ki ga preskušajo na Long Islandu v Ameriki. Namesto vrtečih kolesc uporabljajo vrtečo tekočino. Če se bo ta naprava obnesla, jo bodo pozneje uporabili za stabilizacijo postaj v vesolju.

SELE

(Kača ga je pičila)

Prvošolec slovenske gimnazije, 11-letni Toni Olip, pd. Uznikov, je pred kratkim pomagal na Kališu spravljati seno. Ko z rokami pobaše kup sena, smukne iz tega kača takorekoč izpod njegove dlani, ne da bi ga pičila. Grabljeva jo je brz ubila.

Manj srečno srečanje s kačo pa se mu je primerilo v ponedeljek, 22. julija. Iz gozda nad Maleji na Srednjem Kotu so spravljali hlode in tudi Toni je bil zraven. Komaj pa skuša sestiti na rob pota, začuti v bedru bolečino. „Nekaj me je ugriznilo!“ vzklíkne. Teta Mici takoj pogleda in vidi dva vbodljaja kakor od šivanke, ki malce krvavita. Z nožem tako razreže ranico, da bolj krvavi in Francej Roblek, pd. Pušelcevec, rano izsesa. Z naramnico nogo nad rano trdo prevezeta, oče pa odpelje fanta z avtom k zdravniku v Borovlje in od tam v bolnico v Celovec. Po dveh prejetih injekcijah se fantek že naslednji dan zdrav vrne domov. Nagla in spretna pomoč ga je rešila.

Letos je očitno veliko kač. Prav bi bilo, da bi zdravniki imeli pri roki ali vsaj lekarna v zalogi serum proti kačjemu piku.

IZPOD POLUDNIKA

(Novice)

Ker se iz naših krajev le redkokdaj oglašamo in ker je naša fara res precej Bogu za hrbtom, tako da mnogi izmed naših bralcev ne vedo, odkod se oglašamo, zato je skoraj potrebno, da se vam nekoliko predstavimo. Pod Poludnikom, blizu Brda in Šmohorja leži idilična vas in cerkev svete Jedrti v Melvičah. Danes le še redko najdeš tako tih kraj, kot je ta vas na zgornjem koncu Ziljske doline. Pozimi smo bili skoraj popolnoma odrezani od sveta, pa tudi zdaj v vročih poletnih mesecih se le bolj redko oglašajo tujci na naši vasi, navadno le, če se na svojih sprehodih izgubijo v gozdnih Preseškega jezera.

V nedeljo, dne 7. julija, smo imeli lepo cerkveno slovesnost prvega svetega obhajila. Za popoldan pa so nas povabili otroci na lepo uspelo izvenckveno prireditve, ki je bila namenjena našim prvoobhajancem in tudi v proslavitev naših mater. V letih pred zadnjo vojno je v naši fari de-

Pri nas na Koroškem

lovalo tudi izobraževalno društvo. Ko se je zdaj po dolgih letih zopet začela polniti župnijska dvorana, takrat marsikateri stari prosvetar ni mogel popolnoma prikriti solz ginjenja. Veselo razpoloženje je nastalo po dvorani, ko smo na odru zagledali upanje naših starih dni, cvet naše otroške mladine. V prisrčni pesmi, v simboličnih vajah, z deklamacijami in v ljubkih nastopih so se otroci nekoliko hoteli oddolžiti svojim materam. V živih slikah pa so podali lik ene izmed naših mater: njeno veselje ob zibelki in ob doraščanju otrok, njeno veliko zaskrbljenost, ko gredo oče in sinovi v vojsko, njeno žalost ob izgubi svojih najljubših, ki se ne vrnejo več. Petje mešana in moškega zborja je prisrčne nastope otrok lepo dopolnilo in povežalo. Ko je po dveh urah pestrega sporeda zastor zadnjič padel, takrat je vsakdo priznal, da je bilo to lepo versko in kulturno doživetje za vsa farno. Otrokom smo želeli, da bi ostali evharistična mladina, do mater pa smo še bolj zavestno čutili našo veliko hvaležnost. Ko smo se vračali domov, nas je navdajala ena velika želja: daj Bog, da bi nam naša mladina pripravila še večkrat podobnih praznikov, in da bi se naša domača beseda, ki na tem zgornjem koncu Zilje še posebno lepo zveni, spet bolj gojila tudi na naših odrih.

DJEKŠE

(Še nekaj za naše izletnike)

Izletniki, ki pridejo na Djekše, radi obiščejo tudi Knežo ali Knažo. Kneža ima isto ali skoro isto nadmorsko višino kakor Djekše. V eni uri se pride peš z Djekš na Knežo. Z avtom pa v desetih minutah, in sicer po lepi cesti. Cesta vodi najprej zmerno navzgor do Pečnikovega križa, potem pa zmerno navzdol skozi les do Kneže.

Cerkev na Kneži se omenja kmalu po letu 1300. Cerkev je zidana v gotskem slo-

gu in je bila že po drugi svetovni vojni obnovljena. Najprej je bila Kneža dješka podružnica. Potem je postala samostojna fara. Štela je 500 do 600 duš. Na Kneži je enorazredna šola. V nekaterih letih je imela šola tudi dva razreda. Število prebivalstva se je v primeri proti prej na Kneži zelo znižalo.

(Žalostne vesti)

Če gremo z Djekš na Knežo, nas cesta vodi mimo Zapotnika. Potem pride končna postaja avtobusne proge Velikovec — Djekše. Ta postaja je ravno nad kmetom Pribernikom. Oče Pribernik je pred kratkim umrl, 70 let star. Doma je bil pri Slamaniku v Hudem kraju. V mladosti je služil na Pustriču. Tam se je tudi oženil. Prištedil je toliko, da je kupil Pribernikovo posestvo. Ob času druge svetovne vojne je bil dječki župan. Vsemu svetu je ta doba v slabem spominu. A očetu Priberniku na čast moramo reči, da ni bil hudoben človek, in je marsikoga rešil, ki je bil že določen, da ga izselijo.

Velika množica ljudi se je v torek, 23. julija, pomikala od Pribernika proti Djekšam. Spremljali so rajnega očeta Pribernika na njegovi zadnji poti. Od Pribernika je krasen razgled po Podjurski dolini in po gorah.

Sredi junija pa smo položili k zadnjemu počitku Štrufejevo mater. Dopolnila je 59 let. Doma je bila v Šmihelu, dješka podružnica. V šolo je hodila v St. Urh. Bila je sošolka grabštanjskega župnika g. Majriča. Zato je tudi gospod Majrič prišel k njemu pogrebu in ji je lepo govoril ob grobu. Tudi gosp. prof. Ramsbacher se je udeležil pogreba. — En teden pozneje je umrla Volpa Kolar. Volpa, to pomeni: Valburga. Stara je bila 78 let. Kar zunaj hiše umrla. Srčna kap.

Naj vsem trem sveti večna luč!

Vinko Zaletel:

Moji spomini na nadškofa Vovka

(Nadaljevanje in konec)

V pisarni je imel tak red, da je vsako stvar lahko kar v temi zagrabil. Hotel je, da bi tudi njegovi kaplani imeli pozneje kot župniki tak red, toda vsaj zase vem, da se mu pri meni ni posrečilo. Nekoč je zopet pospravil pisarno in je rekel dekli Katri, naj tisti kup zavrženega papirja sežge. Prav po gorenjsko je govorila kot moški. Pa reče Katri: „Sem žgal, pa žgal, pa ni hotelo goreti. Se vidi, da ni nič ljubezni notri!“ Mislila je, da zato ne gori, ker ni ljubavnih pisem, ampak so le uradni papirji. Vovk pa: „Katra, pri tebi je pa zelo zagorelo, pa tudi hitro ugasnilo. Namesto pepela je pa otrok ostal!“ Katri prizna: „Kaj voč (hočeš), če se zatrapaš. Pa zdaj pokoro delam.“

Štiri leta in pol je bil moj župnik in postala sva si najboljša prijatelja. Priznal je, da je bila njegova najboljša kaplanska „garnitura“ prav zadnja, ko sva bila tam kaplana s č. g. Jožetom Snojem, ki sedaj župnikuje v Kaliforniji v ZDA. Dokler je bil župnik, smo se vikali. Tako je hotel, ker je neki kaplan tikanje zlorabil. Takoj potem, ko je odšel iz Tržiča za kanonika v Ljubljano, pa je brezpogojno zahteval, da sva se tikala. Kadarkoli sem šel v Ljubljano, sem moral k njemu na kosilo, da smo se vsaj lahko pomenili.

Ko sem se v tistih čudnih majskih dneh leta 1945 namenil, da grem na Koroško, ki sem jo že dobro poznal in sem tu precej znancev imel, sem se šel tik pred odhodom od njega posloviti. Tedaj sem šele videl, kako rad me je imel. Pozabil sem, kaj vse sem mu rekel, pa me je on pred nekaj leti v pismu spomnil, zopet znak njegovega sijajnega spomina: „Vinko, edini ti si mi tedaj napovedal, kaj me čaka, in se je tako zgodilo! Rekel si mi: ‚Ti boš še škof postal, toda to zate ne bo toliko čast, bolj križ!‘“

S škofovsko mitro je pa res sprejel težak križ, tako težak, da ga je le on s svojo junaško postavo, nezlomljivo voljo in gorenjsko trmo mogel nositi. Ne, to še ni dovolj, ampak z zaupanjem v Boga in z Njegovo pomočjo. Vedno sva si dopisovala in

vedno se v pismih ponavlja: „Zaupam v Boga! Kakor Bog hoče!“ V zadnjih letih pa je k besedam „Kakor Bog hoče“ še dodajal: „... dokler Bog hoče.“

Toda ni bil iz železa. Zakaj če bi bil iz železa, bi ga lahko z bencinom polivali in zažigali, zgorel ne bi. Toda bil je človek iz mesa, ki se opeče in gori. Pa ni najhuje bila ta opečena koža na vratu, ampak živčni pretresi. Vsa velika skrb, odgovornost, stalna živčna napetost, to mu je izpodjedalo zdravje. Vedno bolj je moral poleg bremena škofije nositi še breme svoje bolezn.

Ko sem ga po 21 letih prav na predvečer začetka vatikanskega koncila v Rimu obi-

Ta edinstvena slika je bila posneta točno pred 30 leti v Bistrici pri Tržiču, 6. avgusta 1933. Edina slika, kjer so skupaj vsi trije zadnji ljubljanski škofje.

Na levi tedanji tržički župnik Anton Vovk, v sredi škof dr. Gregorij Rožman in nadškof dr. Anton Jeglič. Na desni zadaj p. Prešeren, generalni asistent Družbe Jezusove, edini še živeči.

skal, me je pozdravil z besedami, pa še bolj z bolečim, žalostnim prizvokom: „Oh, Vinko! Glej, bolan sem!“ Tega ne bom pozabil. Oba sva čutila razliko med tedaj, ko sva se v ljubljanskem semenišču poslovila, in med sedaj. Zopet sva skupaj povečevala, zopet sva se pomenila. Pa nisva obujala spominov na lepe stare čase, ampak je govoril o „novejšem času“. Ko mi je pripovedoval o vseh težavah, o vseh zasliševanjih, ko skoro nobene noči ni mogel mirno zaspati, o razočaranjih nad nekaterimi duhovniki itd., je potem pripomnil: „Tu je predvsem vzrok moje bolezn, ne pa sladkorna bolezn!“

Poslovia sva se z zavestjo, da se vidiva zadnjikrat v življenju. „Na svidenje v vicah!“ mi je rekel. Tega mu nisem pritrdil: „Če boš Ti v vicah, kje bom pa jaz potem? A glej, da boš iz nebes pomagal svojemu bivšemu kaplanu!“

Osebnost sem mu ob tej priliki zahvalil za veliko ljubeznost in pozornost: pokopal mi je mater. Največje in najdražje, kar sem imel na svetu. Ni le kot škof pokopal duhovniško mater, ki je bila tudi mati revežev in dobrotnica mnogih duhovnikov, ampak je nadomeščal mene. Ker sam nisem mogel priti, me je kot dobri prijatelj nadomestil. Govoril je tako lepo o Zaletelovi mami, da so bili vsi ganjeni. Govoril je o tem, kaj je „mama“. Pa je gotovo imel pred očmi tudi svojo mater. Kaka je morala biti mati, ki je dala Bogu in narodu takega sina — nadškofa dr. Antona Vovka.

Umrl je dober mesec za papežem Janezom XXIII. Oba sta bila kmečka sinova, oba sta imela mnogo podobnosti v značaju in oba sta kljub bolezni delala do smrti. Kakor je božja Previdnost poskrbela, da je ladjo Cerkve zakrmaril tako pomemben papež, tako je poskrbela, da je ljubljansko škofijo vodil mož, ki je brez dvoma bil za te čase in razmere najsposobnejši.

Naj bodo te vrstice kot znak hvaležnosti in ljubezni do pokojnega nadškofa rdeč nagelj v šopku rdečih nageljn, ki so ga kot edine rože spremljale k počitku v grob. Ne vENCEV, edinole rdečih nageljn, si je določil v oporoki ta prvi slovenski nadškof dr. Anton Vovk — veliki dišeči nagelj iz okna slovenske, kmečke — Prešernove hiše.

OBJAVE

Dr. Valentin Inzko je med 1. avgustom in 1. septembrom 1963 na dopustu. Za časa njegove odsotnosti ga zastopa v vseh narodno-političnih zadevah tajnik Narodnega sveta koroških Slovencev dr. Reginald Vospernik.

DR. JANKO MIKULA NA KOROŠKEM

Ze težko pričakovani in napovedani koroški rojak preč. g. dr. Janko Mikula je končno prispel v svojo domovino. Zelimo mu prijetnih in lepih dni med nami.

ROMANJE V PADOVO IN NA SV. VIŠARJE

Vsem romarjem v Padovo sporočamo sledeče:

V soboto, 3. avgusta, odpelje izpred glavnega kolodvora v Celovcu omnibus ob 6. uri in pelje skozi Rožno dolino. Nanj vstopajo samo romarji iz Roža.

Drugi omnibusi v Padovo, na katere vstopajo romarji iz Podjune, Celovca in okolice in romarji od Celovca do meje Italije pa odpeljejo izpred glavnega kolodvora v Celovcu točno ob 7. uri.

Vsi omnibusi se ustavijo pri vzpenjači pod Svetimi Višarjami, nato se odpeljemo na Svete Višarje, kjer imamo ob 10. uri svete maše.

Nadaljnji spored romanja v Padovo in Benetke bo sporočen na Sv. Višarjah vsem romarjem.

Vse romarje prosimo, da pogledajo, ali imajo veljaven potni list, katerega ne smejo pozabiti, ampak ga morajo imeti s seboj.

Na vseh omnibusih bo velik napis „Padova“, to pa zato, da bodo vsi, ki čakajo na omnibuse ob glavni cesti, opozorjeni, da je to njih omnibus.

Novih prijav ne sprejemamo, ker je vse že urejeno.

Vodstvo romanja v Padovo ob 700-letnem jubileju svetega Antona Čudodelnika.

SPOROČILO KLUBA SLOVENSkih ŠTUDENTOV NA DUNAJU

Skupno z mladjevci je nameraval Klub slovenskih študentov na Dunaju pripraviti „1. študijski teden“ koroške študirajoče mladine od 24. do 31. avgusta t. l. v Svečah v Rožu. Zaključek študijskih dnevov bi tvorila v nedeljo, dne 1. septembra, slavnostna akademija v spomin 150-letnice rojstva Andreja Einspielerja, ki naj bi bila slovesen shod koroških Slovencev, posebno mlade generacije.

Toda zadnja številka tržaške revije „Mladika“ (7/1963) je prinesla sporočilo Sveta slovenskih katoliških organizacij, v katerem je napovedano za soboto, dne 31. avgusta, in nedeljo, dne 1. septembra, 2. tabor zamejske mladine, ki bo letos na Koroškem.

Ker je cilj klubskega sestanka — študijskega tedna — zajeti vse dijake in visokošolce, smo na žalost prisiljeni, da odpovemo klubski počitniški sestanku, ker načrt sestanka ne dopušča, da bi ga skrajšali. Zelo nam je žal, da smo se morali odločiti za ta korak, kljub temu da smo že na lanskem počitniškem sestanku v St. Janžu v Rožu napovedali rok sestanka za letos.

Klub slovenskih študentov na Dunaju

OPOZORILO NAROČNIKOM

Polovica leta je za nami! Veliko naročnikov je že plačalo naročnino do konca leta 1963, mnogi le za prvo polletje, nekateri pa so zaostali s plačilom.

Vsem vestnim plačnikom se zahvaljujemo za njihovo točno plačevanje, ker nam s tem omogočajo redno izdajanje lista. Prosimo pa vse one, ki še niso plačali naročnine, da to sedaj storite!

Vsem naročnikom v Avstriji prilagamo poštne položnice (Erlagscheine), da z njimi plačajo naročnino do konca tega leta 1963.

Kdor je naročnino že plačal, pa bi kljub temu prejel položnico, zanj ta opomin ne velja, ampak se mu ob tej priliki zahvaljujemo za redno plačevanje. Položnico pa lahko porabite s tem, da pošljete kak dar za tiskovni sklad Našega tednika - Kronike ali pa kak dar za slepca Vilija Kulniga iz Novega sela pri Kotmari vasi, čigar prošnja smo s priporočilom objavili v številki 24, z dne 13. junija.

Uprava lista „Naš tednik - Kronika“

Avstrija kot posredovalka

Pod tem geslom je zborovala minuli teden skupnost „Oesterreichische Gemeinschaft“ v Steinbergu ob Rabnici in v Frakanavi na Gradiščanskem. Sestavni del programa je tvorila vrsta zanimivih predavanj. Dr. Fritz Zimmermann iz Zeleznege Eisenstadt je predstavil Gradiščansko kot življenjski prostor, njegove probleme in prebivalstvo, ki ga sestavljajo tri narodne skupine, nemška, hrvaška in madžarska. Po svojih zaslugah za Dunaj ob koncu vojne znani podpolkovnik dr. Ferdinand Käs je govoril pod naslovom „Most od človeka do človeka — avstrijsko vojaštvo v preteklosti in sedanjosti“, medtem ko se je bavil višji štud. svetnik dr. Ernst J. Görlich v svojem predavanju o kulturnih dobrinah, ki jih je doprinesla Gradiščanska k avstrijski narodni kulturi. Prvi del tedna je zaključil družabni večer, na katerem je podala gđc. J. Pak iz Koreje svoje misli o tem, kaj se lahko naučimo drug od drugega.

Višek zborovanja je predstavljal brezdvomno spored srede. Iz svojega stvarnega znanja in razumevanja za narodne skupine je govoril dr. Erich Körner z Dunaja o avstrijski manjšinski politiki kot preskusnem kamnu naše evropske zrelosti. Izhajajoč od dejstva, da je bil nekoč velik del današnjega avstrijskega ozemlja naseljen s slovensko govorečim prebivalstvom, je govornik poudaril, da je problem Južne Tirolske v bistvu isti kakor na južnem Koroskem, samo da so Južni Tirolci manjšina šele od leta 1918 dalje. Italija je izpolnila napram tej manjšini tozadevno pogodbo po črki, česar pa Avstrija še ni storila, če n. pr. iščemo dvojezičnih napisov. Največja skrb avstrijske manjšine v Italiji je množično doseljevanje Italijanov, toda slični problemi obstajajo tudi za manjšine v Avstriji. Govornik je dejal, da bi morala država manjšine pospeševati, kajti šibkejši del prebivalstva je treba podpreti še preko formalne enakopravnosti. Ta podpora, ki jo manjšina lahko od države pričakuje, pa je obenem v interesu države same. Opozoril je tudi na problematičnost statističnih številk posebno v našem koroskem primeru. O povezavi manjšine z matičnim narodom je govornik dejal, da so za manjšino, za gradiščanske Hrvatke kakor za koroske Slovence, taki stiki življenjske važnosti in da mora imeti država za to razumevanje. Državi, ki lepo ravna z manjšinami, se ni treba bati takih stikov, ker so le most prijateljstva in sodelovanja med sosednjima državama. — Nato je postavil govornik Avstrijo v bodoče občestvo združene Evrope in dejal, da je moč Avstrije v duhovno-kulturnih vrednotah. Treba je pa mnogo dela, kajti od tradicije same se ne da živeti, in treba je videti tudi velike nape in oblastnost napram narodnim skupinam tekem zgodovine. Manjšine so tudi realna vrednota v pravnem prizadevanju Avstrije za Južno Tirolsko, če se z njimi dobro ravna — inozemstvo je o položaju manjšin v Avstriji boljše informirano, kot

Svet gospodarskih izvedencev v Zahodni Nemčiji

Pred nedavnim je bil zahodnonemškemu Bundestagu predložen v razpravo osnutek zakona o svetu izvedencev. Svet izvedencev, ki ga imenujejo tudi »gremij izvedencev«, naj bi dajal svoja strokovna mnenja o vseh važnejših ukrepih, ki se nanašajo na razvoj celotnega zahodnonemškega gospodarstva.

Po osnutku omenjenega zakona bo člane izvedenskega gremija poklical k dajanju strokovnega mnenja o posameznih ukrepih splošnega gospodarskega pomena predsednik republike na predlog zvezne vlade. Svet izvedencev poda svoje strokovno mnenje brez odlašanja in ga dostavi zvezni vladi, ki ga objavi vsakokrat po preteku osmih tednov.

S sprejetjem omenjenega zakona bo v Zvezni republiki Nemčiji ustanovljeno strokovno telo, ki bo med drugimi svojimi nalogami skrbelo predvsem za skladnost in smotrnost predpisov oziroma ukrepov s področja gospodarstva, ki naj bi jih izdala in izvajala zahodnonemška zvezna vlada. Na ta način naj bi bila hkrati zagotovljena tudi kontinuiteta in medsebojna povezanost vseh administrativnih in drugih posegov v gospodarska dogajanja Zvezne republike Nemčije.

si pri nas marsikdo misli. Splošni naklonjenosti vlade napram manjšinam stoji nasproti pritisk od strani nemškonacionalnih organizacij. Brezobzirna netaktnost ob praznovanju priključitve v Boznu je ista kakor ob vsakoletnem praznovanju 10. oktobra na Koroskem. — Narodna manjšina je sama po sebi vrednota. Avstrija je poklicana, da vrši funkcijo srednice z duhovno odprtostjo za slovanske narode sosedne. Naj bo preko svojih meja svetilnik vzornega sožitja med narodi! Treba pa se je še marsikaj naučiti iz napak preteklosti, odložiti stare predsodke in napuhjenost proti slovanskim sosedom, treba je še mnogo vzgojnega dela pri naši mladini in pri nas samih, da bodo naše narodne skupine v svojem lastnem jeziku oznanjale hvalo Avstrije, je zaključil govornik.

Po tem referatu, ki ga je občinstvo pozdravilo z močnim aplavzom, se je razvila živahna diskusija, h kateri so se javile osebnosti javnega življenja.

Popoldanski del sporeda je bil preložen v Frakanavo, hrvaško vas na srednjem Gradiščanskem. Tukaj so imeli člani in gostje skupnosti „Oesterreichische Gemeinschaft“ priliko, da spoznajo predstavnike gradiščanskih Hrvatov, hrvaške občine ter prebivalstvo samo. G. župan nam je predstavil občino Frakanavo, ki ima značaj moderne pretežno kmečke občine s 600 prebivalci. Tukaj biva močan rod, ki se je priselil v doli turških vojn iz hrvaškega juga in si je znal ohraniti svoj blagi jezik, svojo nošo, svoje pesmi in plese, bogato ljudsko kulturo, pod neugodnimi prilikami dolgih 400 let. — Frakanavski župnik g. konz. svetnik Ignac Horvath, pisatelj gradiščanskih Hrvatov, je podal zgodovino te vasi in nam predstavil častno galerijo mož, ki jih je dala ta občina. Prvo mesto med njimi zavzema mislec, pesnik in rodoljub, duhovnik Mate Mersić Miloradić (1850 - 1928). Njegovo življenje in delo nam je orisal iz svojega temeljitega poznanja okrajni šolski

Na pragu popolne avtomatizacije

Najdrznejša odkritja človeškega razuma lahko danes bolj kot kadarkoli prej izkoristimo za uničenja in težko dojemljive strahote, na drugi strani pa lahko povzročajo novo socialno ekonomsko revolucijo in pomagajo blaginji in razvoju do njune znanje.

Tu mislimo na »avtomatizacijo« 20. stoletja, ki se brez ozira na različna mnenja razlikuje v osnovi od »mehanizacije« 19. stoletja. Če so mehanizacijo uporabljali le v nekaterih operacijah, potem se avtomatizacija nanaša na celo proizvodnjo. Tam, kjer je mehanizacija zamenjala fizično moč, vidimo danes, da zamenjuje avtomatizacija živčni sistem in možgane.

Zato smo lahko optimisti; še tembolj, ker bodo delavci ere avtomatizacije uživali večje zadovoljstvo ob svojem delu, in prav verjetno je, še posebej z ozirom na tempo, s katerim se razširja v svetu, da bomo to doživeli že v bližnji prihodnosti.

V ZDA je bilo leta 1919 zaposlenih 26 milijonov delavcev v prehrabni industriji, rudarstvu, gradbeništvu in v industriji potrošniških dobrin, da bi lahko zadovoljili potrebe 105 milijonov takratnih prebivalcev Amerike. Danes imajo Združene države Amerike skoraj 190 milijonov prebivalstva in delo za 26 milijonov delavcev. Njihov delavnik so pri vsem tem še skrajšali.

V enem od podjetij »General Electric« pripravijo izplačilo za 12.000 delavcev in nameščencev v manj kot dveh urah. Včasih so za to delo porabili kar cel teden kljub velikemu številu nameščencev.

V Italiji, na primer, je v neki tovarni gramofonskih plošč 250 delavcev izdelalo ob strahovitem hrupu in škodljivih hlapih v osmih urah četrtino tega, kar naredi danes 14 neslišnih, med seboj povezanih strojev. Njihovo delo nadzorujejo le štirje delavci.

Toda obdobje, ki se mu približujemo, ima tudi svoje probleme. Med prvimi se bo pojavil problem delovne sile kot tudi dejstvo, da vsi ne bodo kos svojim nalogam. Velike spremembe in prekvalifikacije kot težave prehodne dobe bodo najbolj zadele starejše delavce, katerih delovne sposobnosti ne bodo več potrebovali. Prizadet bo tudi del mladine, posebno tiste, ki za

nadzornik drž. svetnik Štefan Zvonarich. Nato smo se podali s hrvaškimi prijatelji k Miloradičevemu spomeniku (ki je delo svetovnoznanega kiparja Meštrovića), kjer sta položila zastopnika gradiščanskih Hrvatov in „Oesterreichische Gemeinschaft“ venec in spregovorila v hrvaškem in nemškem jeziku, nakar so zapeli himno gradiščanskih Hrvatov.

V večernem hladu so dekleta, fantje in moške, ki smo jih videli popoldne pri težkem zetvenem delu, združeni v Pevski in plesni skupini „Miloradić“ pod vodstvom ravnatelja Štefana Kocisa in v tamburaškem zboru, predvajali odlični spored. Predsednik Hrvaškega kulturnega društva dr. Demeter Linzer, ki je nam bil prej obrazložil trenutni položaj hrvaške narodne skupine, je s toplo dobrodošlico pozdravil zbrano občinstvo. Tamburaški orkester, pevski zbor in plesna skupina, vsi v narodni noši, so navduševali poslušalce in gledalce od točke do točke. Prvi del bogatega 2-urnega sporeda je obsegal narodne ljubezenske pesmi (Gora, gora visoka; Na brigu se trava zeleni; O Jelena, o Jelena, jabuka zelena — katere melodijo je Josef Haydn prevzel v zadnji stavek svoje Londonske simfonije, in druge) in venec ženitovanjskih pesmi, v drugem delu pa so predvajali narodne plese, večinoma kola. Notranje bogati smo se vračali od te kulturne prireditve.

Predavanja je zaključil prihodnji dan znani avstrijski pisatelj in predsednik avstrijskega PEN-kluba, prof. Franc Theodor Csokor, ki je govoril o Avstriji kot posredovalki v zgodovini.

Brezdvomno je bil ta študijski teden skupnosti „Oesterreichische Gemeinschaft“ lep uspeh. Je to organizacija, ki ji je avstrijska domovina srčna zaževa in ki ima prav zaradi tega največje razumevanje za težnje narodnih manjšin v Avstriji. Poziv „Helft den Kärntner Slowenen und Burgenländischen Kroaten Sprache und Volkstum zu erhalten“, ki ga je telegrafsko poslal zborovanju univerzitetni profesor iz Mainz, naj bo še naprej ena velikih nalog njegove delovanja. P. Z.

Razvoj italijanske tekstilne industrije

Zadnja leta je italijanska bombažna industrija v polnem in kontinuiranem razvoju, ki kaže vedno bolj razvito težnjo k modernizaciji. Število avtomatskih stavev v predilnicah je doseglo že 70 odst. Julija 1962 je znašala proizvodnja enih stavev 669 kg v primerjavi 640 kg julija 1961. V italijanski bombažni industriji je bilo konec julija 1962 zaposlenih 133.670 delavcev, ki so delali tedensko 40 in več ur. 2.187 delavcev pa je delalo manj kot 40 ur tedensko. Položaj glede mezd se je zadnji čas znatno spremenil. L. 1962 se je cena delovne sile povzpela za 25 do 30 odst., pri čemer je vračunano tako realno zvišanje mezd kot tudi socialnih prispevkov in drugih dajatev. Porast cen bombažnega tekstila, ki ga je povzročilo povečanje mezd, se je delno zaustavil, ker so padle cene surovinam.

Zaloge surovin kažejo težnjo krčenja. Sprememba v zalogah bombaža se razlaga z zmanjšanjem uvoza. L. 1962 je ostal uvoz bombažnih tkanin na ravni leta 1961, medtem ko je uvoz bombažnega prediva padel. Največ prediva je bilo uvoženega iz Vzhodne in Zahodne Nemčije ter Švice, tkanin pa iz Jugoslavije, ZDA, Zahodne Nemčije,

Oglašuj v našem listu!

Švice in Japonske. Zmanjšal se je uvoz prediva iz ZDA, manj pa iz Egipta, Peruja, Irana in Sirije, medtem ko se je povečal iz Turčije, Grčije, Sudana, Mehike in Brazilije. Do velikega padca uvoza iz ZDA je prišlo v glavnem zato, ker leta 1962 ameriške cene niso spremljale splošnega padca svetovnih cen, ki je znašal od 3 do 11 odst. odvisno od izvora in kakovosti.

Vedno večji pomen za plasmu bombažnega blaga dobiva notranji trg. To je toliko pomembnejše, ker je postal izvoz počasnejši. V prvem polletju 1962 je bilo izvoženo prediva za 5,6 in tkanin za 11,3 milijarde lir nasproti 6,9 13,4 milijarde lir v istem razdobju 1961. V izvozu prediva dobiva vse pomembnejšo mesto Belgija in Zahodna Nemčija, pri izvozu tkanin pa ZDA, Švica in Zahodna Nemčija.

Koliko zlata proizvaja Sovjetska zveza

Sovjetska zveza ne objavlja podatkov o svoji proizvodnji zlata. Tako se je treba zadovoljiti z mnenjem strokovnjakov, ki se opirajo samo na cenitve.

V predvojni časih, to je okoli leta 1930, so Rusi prodajali večje količine zlata zahodnim državam. Sodijo, da so te prodaje na Zahod dosegle nekako 8 odst. vse svetovne proizvodnje. Leta 1937 in 1938 so prodaje ruskega zlata znašale okoli 15 odst. svetovne proizvodnje. Med vojno je Sovjetska zveza ustavila izvoz zlata in šele leta 1946 ga je zopet obnovila. Do leta 1956 je Sovjetska zveza prodala povprečno vsako leto zahodnim državam po 75 milijonov dolarjev zlata, kar je predstavljalo 9 odst. svetovne proizvodnje. V naslednjih letih se je prodaja povečala in je leta 1961 dosegla 260 milijonov dolarjev.

Strokovnjaki domnevajo, da zavzema Sovjetska zveza drugo mesto v svetovni proizvodnji (takoj za Južno Ameriko), in sicer se njena letna proizvodnja suče med 300 in 750 milijonov dolarjev; vrednost sovjetskih zalog cenijo na 4 do 9 milijard dolarjev. Že od leta 1935 velja sedanji tečaj dolarja nasproti zlatu, in sicer 35 dolarjev za unčo zlata. Sovjetska zveza trdi, da nima ta tečaj več prave gospodarske podlage. Že leta 1958 je ministrski podpredsednik sovjetske vlade Mikojan to izjavil in dodal, da Združene ameriške države diktirajo ceno zlata. Jasno je, da bi podražitev zlata pomenila povečanje kupne sile Sovjetske zveze. Ta bi potem z zlatom lahko kupila na Zahodu mnogo več zlata kakor danes pri sedanjem kupnem tečaju dolarja nasproti zlatu.

Poslovni ljudje ugotavljajo, da je Sovjetska zveza pokazala veliko spretnost pri prodajanju zlata. V ta namen je iskala najbolj ugodne trge in v zadnjih letih, to je, odkar je angleški funt šterling dosegel zamenljivost, prodaja zlato predvsem na londonskem trgu. S prodajo zlata si Sovjetska zveza nabavlja devize, s katerimi plačuje svoje nakupe na Zahodu.

O električnem likalniku z regulatorjem

Že desetletja je električni likalnik nepogrešljiv pripomoček vsake gospodinje. Deluje na osnovi pretvarjanja električne energije v toploto, s pomočjo grelne špirale, ki je nameščena v likalni ploskvi. Navaden likalnik je težak, nepriročen in neekonomičen, zato ga je že povsem izpodrinil likalnik z regulacijo, ki je lahek, priročen in ekonomičen v potrošnji električne energije.

Poglejmo v čem se kaže ekonomičnost likalnika z regulacijo. Vemo, da vsaka vrsta tkanine: sintetična, iz svilnenih, bombažnih, volnenih vlaken, kakor tudi platno zahteva za likanje neko določeno temperaturo. Sintetična vlakna najmanj: od 60 do 85 stopinj C, platno pa največ, to je 250 stopinj C. Če likamo z navadnim likalnikom, dosežemo želeno temperaturo za likanje platna nekako v 20 minutah in potem šele lahko začnemo z delom. Pri likanju se sicer likalna ploskev nekoliko shladi, vendar ne toliko, da se ne bi pregrela, kvarila tkanino ter po nepotrebem trošila električno energijo. Pri regulacijskem likalniku dosežemo zaželeno temperaturo za likanje platna v 4 minutah. Pravilno ogretje likalne ploskve in ne preveliko porabo elektrike pa uravnava temmoregulator. Jasno je, da je likanje občutljivejših tkanin z navadnim likalnikom skoraj nemogoče, pri regulacijskem pa odpade vsaka skrb, da bi se likalnik pregrel in nam kvaril kakršnokoli tkanino.

Torej sploh ni potrebno posebej priporočati likalnika z regulacijo, saj vse priča v njegov prid.

ZA DEKLETA:

Filmska zvezda — redovnica

Spominjamo se je iz filma „Francišek Asiški“, v katerem je igrala vlogo sv. Klare. Njeno podajanje lika asiške svetnice je bilo tako naravno, tako pristno, da smo imeli vtis kot da bi se igravka popolnoma živela: v njej je že takrat dozorevala odločitve, da zapusti Hollywood in kariero ter se umakne med samostanske stene. Tisti, ki so bili takrat z njo, pravijo, da je tedaj kazala veliko zanimanja za vse, kar zadeva verske stvari. Neka njena prijateljica trdi, da je dolgo preživljala krizo, preden je prišla do odločitve.

Dolores Hart so smatrali v Hollywoodu za igravko, kateri so se odpirala vrata bleščeče filmske kariere. Zato je razumljivo, da je vest o njeni odločitvi zbudila v ameriški filmski Meki velik odmev. Ugibale so se razne stvari, začeli so se iskati različni razlogi, ki naj bi privedli lepo igravko do tega, da zapusti posvetno življenje. Eni so iskali razlog v ljubezenskem razočaranju, spet drugi v želji po publiciteti. A Dolores Hart je odločno izjavila, da tu ne gre za nobeno razočaranje, niti za trenutno duševno stanje, temveč da jo je do te odločitve privedla huda in dolga kriza, torej da ni to noben nepremišljen korak.

Igravka je živela v Hollywoodu in je imela priložnost spoznati vsa praznina tistega življenja, ki morda res nudi slavo in bogastvo, a ki ubije v človeku duha in ga napravi nesrečnega. Spoznala je vso revščino tega življenja in v njej je začela dozorevati misel, da bi iskala srečo drugje. Začela je obiskovati samostan, ki jo je danes sprejel kot novinko. To se je dogajalo v veliki tajnosti, ker ni bila še sigurna sama sebe in ker ni hotela, da bi se tisk polastil te novice. Ko je končno preživela svojo krizo in sprejela odločitev, ni bilo več nobene zapreke, da ne bi svet zvedel za njen korak.

Dolores Hart zapuščala brez objokovanja za seboj vse to, za kar bi mnoge druge žrtvovali svoj ponos in človeško dostojanstvo. Zato je težko, da bi v Hollywoodu razumeli in odobraval igravkino odločitev. Kako naj bi namreč v tistem praznem in nesmiselnem življenju spoznali, da je mogoče najti popolno srečo med štirimi revnimi samostanskimi stenami?

Ne bodi polovičar!

Življenje je resno in ne pozna nobenih kompromisov. Zapisano je: „Dvema gospodoma ne more nihče služiti“ in „Kdor ni z menoj, je proti meni“. Resnica more biti samo ena in kar je črno, ne more biti belo. Zato more o eni stvari biti samo eno resnico. Iz tega pa je povsem jasno, da človek v življenju ne sme biti polovičar.

Kakor so ljudje, ki so tako malo ljudje, da jim ni nič mar, ali imajo življenjski

Za mladino in prosveto

KUGA NAŠE DOBE

„Proč z duhovniki...“

Saj je že napovedano: „Kot so mene sovražili, tako bodo tudi vas sovražili, in kot so mene preganjali, tako bodo tudi vas preganjali“. Zato ni nič novega, če tudi danes duhovnike napadajo, obrekujejo in sovražijo. Svet pač čuti, da je duhovnik, čeprav „iz ljudstva in za ljudstvo“, nekaj drugega, od sveta po miselnosti in življenju tako različen od ljudi „iz sveta“.

Mnogi poznajo duhovnika le še po sliki, ki jim jo ustvarja svet, ki z duhovnikom ne živi. Zato so do njega nezaupni, polni prezira. Neki duhovnik je doživel, ko je vstopil v vozni oddelek, da so ga sopotniki neprijazno pogledali in kmalu začeli drug za drugim spravljati svoje reči in se seliti v drug vagon. Duhovnikova družba jim je bila zoprna...

To nasprotovanje, nenaklonjenost, odtujenost od klera (duhovništva) tudi ustvarja ugodne predpogoje za uspešno delo brezbožnega laicizma. Ustvarja in pogloblja neko medstanovsko napetost med klerom in laištvom. Na račun tega nasprotja med obema stanovoma kaj rade padejo šaljivke,

nazori kako resnično podlago ali ne, tako so pa tudi ljudje, ki ne pravijo ne da, ne ne, ampak kolebajo med nasprotji; ne morejo se prav odločiti za to ali ono resnico. Drugi pa se morda že odločijo in izpovedo svoje priznanje določeni resnici, a ko bi bilo treba tudi v življenju izvajati posledice tega priznanja, to je, da bi po teh priznanjih načelih tudi živeli, pa kolebajo, odlašajo in se ne morejo prav odločiti.

Ti slednji so pristaši „polutanstva“: dvomijo v načela, pa se vedejo, kakor da ne bi dvomili; ne dvomijo, pa ravnaajo, kakor da bi dvomili. Pri takih ljudeh nikdar ne veš, kaj so in kaj hočejo. To so pristni „polovičarji“.

Isto polutanstvo je, če sprejmemo iz celotnega svetovnega nazora (ki je zveza življenjskih načel pod vidikom gotovega kulturnega gledanja) le nekaj načel, ostala pa zavržemo. Tako polovičarstvo je bil „katoliški liberalizem“ in „krščanski socializem“, ki sta hotela biti katoliška, a sta obenem izpovedovala z liberalizmom oz. komunizmom protikatoliška načela. „Ne upa se resnice ne vse sprejeti, ne vse zavreči, ampak skuša skleniti zvezo med lučjo in temo, med pravico in krivico“ (Pij IX.), združiti torej logično nezdržljiva nasprotja.

Ko so prišli iz cerkve, so matere še dolgo razpravljale med seboj ter se prerekale, pomirili so jih pa končno očetje ter zaključili to reč s tem, da so sklicali občni zbor na vzgojnih visokih planotah svojih potomcev.

Voditeljica je tekala od enega do drugega, vsa blede od razburjenja, prosila jih je, naj odpuste, in nazadnje je imela veleumno izvirno zamisel. Vsak mesec naj bi tisti, ki bi bili najbolj pridni, oskrbovali zvonjenje. Štiri nedelje zaporedoma bi smeli ti edini vleči vrvi pod zvonikom.

Vse je bilo navdušeno in obedve vasi sta bili razburjeni. Kdo bo pač najprvi? Francoz ali Švicar?! Starši niso bili nič manj častiteljni kakor njih otroci in po močeh so jih spodbujali. Ob koncu prvega meseca sta prišla dva izmed izvoljenih zmagovalno k župniku in sta mu pokazala svoja zvezka. Notri je stalo zapisano:

„Sme zvoniti.“

Ta stavek „Sme zvoniti“ je storil oba za junaka. Prvi je bil Francoz, druga pa Švicarka. Pomislite, da je zdaj vedela vsa okolica, da sta bila dva otroka v zadnjem mesecu najbolj pridna in bistroumna! In tako tehtna ter odločilna se jim je zdela ta zadeva, da je marsikatera mati že mislila, da se ji je njen otrok izpridil, ker nikoli ne pride do tega, da bi smel zvoniti.

Toda naša voditeljica je bila prav tako modra kakor dobrotna. Bolj je hvalila delo nego prirojeno nadarjenost; bolj je cenila odkritosrčno prizadevanje kakor pa lahkoten uspeh.

zbadljivke ali celo očitanja. Laištvo večkrat kaže na lahko in prijetno življenje klera: duhovnik da je človek, ki le bel kruh je in piščance obira ter rdeče vino pije; človek, ki si dá vse plačati in nikdar zastoj ne zine.

Samo na sebi bi to še ne bilo tako hudo. Hujše je le, kolikor to razpoloženje ustvarja ugodna tla za strupeno laicistično propagando, ki duhovniku uničuje ugled, ga one-

Iz filmskega sveta

„LA DOLCE VITA“

Je senzacionalen film, a tudi sporen in dvoumen. V Evropi so ga nekateri oklicali za največji italijanski film sploh; nedvomno je povzročil enega največjih italijanskih škandalov. Osservatore Romano ga je ocenil za pohujšljivega in sakrilegičnega, komunisti pa pohvalili, ker da je razkrinkal gnilo buržujsko družbo.

Za kaj gre? Za marsikaj — in za nič. Režiser Fellini je nameraval s filmom prikazati na široko novo razodetje, drugi Kristusov prihod. Za vse tiste, ki ne vidijo za slike in do namenov ter se ne znajo dvigniti do duhovnega, je pa film le skupek najbolj zemeljskih pohujšanj, zavutih v plašč alegorije. Na žalost so gledalci druge vrste vedno v večini.

Vsi dogodki iz filma imajo resnično podlago v zadnjih 10 letih rimskega vlemestnega življenja.

Film začne s helikopterjem nad Rimom: pod njim visi Kristus z razpetimi rokami — „Sin človekov, ki prihaja na oblakih neba... znamenje... konec sveta?“ Tako se začne sedem noči razdejanja.

V teh nočeh Fellini vodi časopisnega poročevalca — ki bi naj bil „Slehnernik“ — skozi postopno izkvarjenje.

Najprej slučajno zapusti deklet, ki ga resnično ljubi, in odide z bogato vlačugo, ki menda predstavlja stari Rim. Potem poskuša ljudsko vlačugo. Tretjo noč skuša biti navzoč pri nekem obredu ob drevesu, na katerem se bo menda prikazala Marija; ker čudeža seveda ni, ljudstvo podivja, napade in uniči drevo — ki bi naj bilo simbol za „drevo življenja“. Potem gre življenje in pustošenje naprej: srečanje s svojim starim očetom, ki je vedno videl v življenju le sebe; orgija z degeneriranimi aristokrati;

Kljub temu pa so bili marsikateri, ki nikoli niso prišli do tega, da bi smeli zvoniti.

Eden izmed teh je bil majhni šestletni sin neke planšarice. Bil je videti, kakor da ima šele tri leta, njegova usta so bila zmerom odprta in govoril je samo švicarsko nemščino in še to nerazumljivo. Zmeraj je imel umazan nos in mokre oči in bil je tudi sicer vlažne čudi tako zelo, da nihče ni mogel sedeti zraven njega. Sicer ga je mati natepla po vsaki hudi nezgodi, toda to ni nič pomagalo. V šoli si dečko ni upal dvigniti roko in tudi doma je na to pozabil. Zdelo se je, da nič ne more prodreti v njegovo ubogo grdo glavo, nič.

Dokler ni prvič slišal zvon zvoniti! Poslej je sedel vsako nedeljo pred božjo službo na stopnicah in opazoval zvonjenje, „binganje“. Resnično svetlikanje je bilo ob takih dnevih v njegovih očeh; smejal se je in če je voditeljica prišla mimo, je ves zardel, kakor da bi bil zasačen pri prepovedanem dejanju.

Naša voditeljica, veleumna kakor je že bila, je, ko se je vračala, vzela dečka s seboj in z mnogimi težkočami mu je dopovedovala, da bi smel tudi on „bingati“, zvoniti, če bi ves teden mogel ohraniti suhe hlačke. Samo od sebe to seveda ni šlo. Toda ko se je voditeljica dolge tedne mučila, se ji je vendarle posrečilo, da je pripravila dečka tako daleč, da se je pravočasno zavedel svoje potrebe. In ko je bil prišel tako daleč, da je vzdignil roko, je to delal neprestano, v radost vse šole. Blaga volja dobre voditeljice je končno zmogala in zmogalo je dečkovo hrepenenje, da bi smel „bingati“. Nekega dne je

mogoča med ljudmi in jih celo proti njemu ščuje. Če bi duhovnik vzel resno, kar se o duhovščini ponekod govori, bi se od sramu ne upal na cesto. Napake, slabosti in krivičnosti advokatov, zdravnikov in drugih stanov ljudje lahko in mirno prenašajo brez hude kritike, a duhovnika pa gledajo večkrat tudi resnejši katolici kot najbolj odvratno bitje, ki da je hianavec, svetohlinec, ki še daleč ne živi tako, kot hoče, da v javnosti o njem velja.

Ko je laicizem javno mnenje o duhovniku pripeljal tako daleč, je njegovo nadaljnje delo lahko. „Po duhovnikih vera gotovo duhovnikih vera dol“ more imeti tudi ta pomen: ko je uničen ugled duhovnika, ima laicistični nasprotnik proste roke pri svojem razdiralnem delu proti Cerkvi in veri.

Tako so mnogokrat prav verni najboljši poborniki in zavezniki laicizma — kuge naše dobe.

samomor njegovega oboževanca, neke vrste človečanskega svetnika, ki zverinsko umori tudi svoja dva otroka. Potem pride sedma noč: poročevalec se preda orgiji popolnega obupanja v neki „družbi izničanja“ med hotniki moških in hotnicami žensk, igralci, plesalkami in kar je še takega. „Nihče ne sme odtod!“ kriči v norosti; šele zora prinese konec: apokaliptična zver se dvigne iz morja — v ribiški mreži strašna, hotna morska vila.

Film ima nekatere zasluge: zamisel je bila plemenita in globoka; način, kako poda glavne simbole, je izreden. Vendar gotovo ne bo držalo, kar sodi Fellini, da je film njegov največji in najboljši. Film je umetniško ponesrečen! Poleg tega Fellini misli, da je mojstrsko izmeril vročino bolnega sveta — a je komajda svojo.

Pretežni del filma je sama senzacionalnost — odtod uspeh pri blagajnah! Gotovo je pa naivno misliti, da je pokvarjena samo boljša družba. In kar je najhujše: La Dolce vita ne pritegne gledalca, ampak odbija; mu ne vzbudi niti naklonjenosti niti odpora. „Slehnernik“ je trpen ves čas filma, se ne zaveda tega, kar se dogaja, se ne bori proti svoji „usodi“; kjer pa ni boja, ni drame. Zato bo večina gledalcev rekla kot nekdo izmed igralcev v končnem prizoru: „To ti je odurno sračje gnezdo!“

„MISS UNIVERSO“

18-letna dijakinja iz Porto Alegre v Braziliji je bila izvoljena za „Miss Universo 1963“. Bila je izbrana izmed tisoč svetovnih lepotic v Miami Beach pred ogromnim občinstvom šest tisoč oseb za najlepšo žensko na svetu. — Tudi lansko leto je bilo izvoljeno za „Miss Universo“ deklet iz Južne Amerike.

tudi on nesel tablico z napisom: „Sme zvoniti“.

Brati še ni znal. Morali so mu prebrati: „Da, jutri smeš zvoniti.“ Dečko je postal blede do ustnic, nato pa je dobil rdeče lice na licih. Mali Francozi so ga spremljali čez most in mati, ko je to razumela, se je usedla v nečke za moko in od veselja rjavela v svoj predpasnik.

Naslednji dan pa dečka ni bilo več v šolo. Kakor so pripovedovali nekateri njegovih součencev, je bil zvečer padel v škafo vrele vode. Morali so poklicati voditeljico, ker je bila ona edini zdravnik v vasi. Ko je prišla, je na obeh nogah ugotovila težke opekline. Pomazala je z mandeljevim oljem, zraven navezala obliž s čudovitim mazilom, ki je v njeni rodovini že stoletja ozdravljalo vse mogoče bolezni, nato je ovila vsako nogo v eno kilo vate in povrhu je prišlo še nekaj metrov obveziva. Za okrepčanje srca je dobil bolnik na pladnju dve rebri lešnikove čokolade in potem: „Hajdi v posteljo!“

Vse ravnanje je bil mali sprejel, ne da bi bil besedico črnil.

Nato pa je prišel takoj nenadoma rjuti, kakor zaboden, besnel je, tolkel je očeta in mater, pihal ter pihal je kakor divja mačka, tudi nasproti voditeljici, da je mati postala zbegana ter bila iz sebe, tarnala je: „Božjast ga je napadla!“

„Kaj ti je, mali, ali te tako zelo boli?“ je tolažila učiteljica.

„Zvonil bi rad!“ je tulil dečko... Na to so bili pozabili: drugi dan je bila nedelja.

„Če boš zdaj ležal prav tiho, boš smel zvoniti potem naslednjo nedeljo,“ je rekla voditeljica.

Helena Haluschka:

4

LAMOTSKI
župnik

Sedaj so se kmetje sicer še nadalje bahali z zvonom, toda niso bili več tako glasni. In kadar je zvečer zazvonilo zdravamarijo, je postalo zdaj v vsej cerkveni občini nekaj trenutkov vse tiho. Težki vozovi sena so obstali, volji so sopihtali, dočim je kmet, naslonjen na njih bok, zmolil svojo zdravamarijo; perice ob potoku so prenehale sredi svojega pogovora ter so se nad vodo sklonjene pokrižale, kosci na polju so obstali naslonjeni na svoje kose in v ta čudoviti mir se je potopila pesem zvana in večer se je spustil na zemljo.

Naš župnik si ob delavnikih ni dal odvzeti veselja, da ne bi sam vlekel vrvi, kadar je bilo treba zvoniti zdravamarijo. Zanj je bilo to višek dneva.

Toda v nedeljo, pred sveto mašo, so smeli šolarji prevzeti to službo.

Tedaj je že precej prvo nedeljo nastal največji pretep, ki ga je bila Francija s Švico vred kdaj doživela. Vsak otrok je hotel prodreti k vrvi, vsak se je hotel nanjo obesiti, eden jo je potegnil sem, drugi jo je sunil tja, vmes pa je z nepravilnimi udarci bobnel zvon, ki so tako grdo ravnali z njim — bila je velika nezgoda. Tole prvo nedeljo so vsi šolski otroci sedeli z nabunkanimi obrazi in razdrapanimi oblaci v cerkvenih klopih in marsikateri so se še pod klopio suvali ter si izmenoma stopali na nogo.

P * I * S * A * N * O * B * R * A * N * J * E

Katarina Šaunig:

Kmet svobodnjak

6.

Ko se Jožej prebudi, je že večer. Spočít more spet trezno misliti. „Primož, sam veš, s kom imamo opravka. Francoz je hušji kot medved. Ponoči se je gotovo kak francoski vojak rešil. Ta je potem obvestil svoje ljudi onstran Stola. Ti se bodo maščevali nad nami, da bo groza.“

Primož mu skuša vlti poguma. „Veš, malo moraš pa tudi sreče imeti v boju. Naši vojaki so tudi zelo pogumni.“

„To je že res. Gotovo pa bodo Francozi drugič bolj previdni. Imajo gotovo tudi ogleduhe, ki jim bodo poročali o stanju pri nas. Ze sinoči sem opazil med našimi ljudmi dva tuja človeka. Povem ti, Primož, izdajalcev bo dovolj med nami.“

„Brat, ti vidiš vse prečno. Jaz pa popolnoma zaupam našim ljudem. Posebno lovci so zanesljivi.“

„Srce me boli, če pomislim, da bi se nad temi vrlimi možmi Francozi maščevali, ko imajo vsi družine — žene in otroke.“

„Veš kaj, Jožej! Pa naj se sami odločijo, če se naj vojska razide ali pa pripravi na drugi napad.“

„Tako je, sami naj se odločijo,“ predlaga Jožej.

Brata se umijeta, popravita obleko in kreneta nazaj k moštvu. Dosti je bilo vojakov; vsak dan več, saj se jim je dobro godilo. Otrob je dal zaklati vola ter izprazniti shrambe, kjer je imel suho meso. Mošta pa je bilo tudi pri vseh kmetih dosti.

Ko bi kdo zdaj to sito, napito in razigrano množico vprašal, če želi vojno ali mir, bi bili vsi brez izjeme za vojno. Jožej, ki je bil trezen in jim je odsvetoval bojevanje, so skoro pretepli.

„Ti si boječ kot zajec!“ so vpili mladi Rožani ter dvignili na rame Otrobovega Tevžeja. Tevžej je bil najboljši pevec, godec, bistrega uma in zlatega srca. Mladina si je torej izbrala pravega voditelja. Vodil jih je po ohceti in žegnanjih. Nocoj bi ga pa radi za voditelja do zmage. Tevžej premišlja, kaj naj stori. „Saj glavno poveljstvo ima Primož, jaz bom poveljeval samo mladcem, ki donajajo strelivo. To bi pa že šlo.“

V gozdu se pase goveja živina, last bistriških in sveških kmetov. Otrobove kobje je skrivši spravil na odročno planino sin Peter, ki so mu bili konji vse, brata Lipan in Toman sta mu pomagala. Ljudje niso upali biti doma v hišah. Zbirali so se

pri cerkvi sv. Križa na Bistrici. Dekleta so hodila molzt krave v gozd, kjer je bila tudi kajža. Katra Marinke ni pustila same. Šla je z njo in Nankijo v nizko koč, kjer bi bile varno skrite.

Osem dni so stražili ter previdno povpraševali po sovražniku. Ze so mislili, da Francozov ne bo. Kar nekega jutra pridivljata na konjih Mak in njegov sosed iz Kožentavre in javita, da Francozi prihajajo preko Ljubelja. Pri dravskem mostu pod Humberkom jih je čakala četa avstrijskih vojakov. Kdo pa bo branil Rož v splošnem? Francozi pa so imeli namen maščevati se nad Bistričani.

Kako je bilo našim ljudem pri srcu, si lahko mislimo. Orožja so imeli malo. Velike kupe kamenja, ki so ga nanosili na rob hriba, so kmalu porabili. Kaj pa sedaj?! Sekire, vile in gorjače so bile le malo primerno orožje v primeri z odlično oboroženo Napoleonovo četo.

Primož se je s svojimi junaškimi lovci dolgo branil, preden je sovražnik zasedel hrib. Ko pa je Primoža zadela krogla v glavo, so tudi lovci zgubili pogum ter pričeli bežati, sovražnik pa za njimi. Le redki so ušli.

Sinoči krepak junak
bil je vsak,
prepoln je zdaj ran.
Sinoči močan,
sinoči krasan,
zdaj bo pokopan.

(S. Gregorčič)

Ta pesem bi veljala tudi Otrobovemu Primožu.

Star pregovor pravi: „Kadar je nevarnost najhujša, je pomoč najbližja.“ Res je prišla avstrijska dobro oborožena četa na pomoč našim ljudem in jim vlila v srca novega poguma. Zdaj so se zbrali junaki pod avstrijskim praporom. „Zmaga ali smrt!“ je bilo njihovo geslo. Jožej in Tevžej sta bila med prvimi, ki so se odločili za nov napad.

„Maščujmo Primoža!“ sta zaklicala in ta klic je navdušil domačine, ker vse je spoštovalo in cenilo Otrobovega sina.

Bitka je trajala ves dan in vso noč. Polje je pilo kri svojih najboljših sinov. Ko je sonce posijalo na hrib pri Križih, je videlo pretresljiv prizor: več kot 400 mož je ležalo mrtvih na bojnem polju. Tam še zdaj stoji spomenik mrtvim junakom. Je iz rezanega kamna, na njem so v nemščini napisana imena stotnij in poveljnikov, a o naših domačih junakih skromno molči.

stno nastrojenje; bilo je nekaj dolgega kakor drevo, ki je imelo dve glavi drugo nad drugo, spodnja je bila stara siva, pripognjena, zgornja pa mlada, rumenolasa. Zgornji del je bil zavrt v odeje, plašče in v dežnik, spodnji del pa v premočeno duhovniško sukno. Zgoraj je kuko leno žareče obličje našega malčka s planine, njegovi v bombažem oviti nožici sta na desni in levi bingljali kakor dve debeli klobasi na župnikovih prsih; višnjev dežnik je držal mali nad svojim ospredjem, zadaj so pa curljale vodene niti od vsake dežnikove konice po vratu in po hrbtu prečastitega gospoda. Tako sta šla skozi vso vas; tako je šel pač nekoč sveti Krištof z Detetom Jezusom.

O kako je takrat pel in brnel zvon „La Rochette“!

Tako mogočno, tako lepo, tako globoko resnobno kakor še nikoli kdaj poprej. Angeli so peli obenem, tako je baje slišala voditeljica.

Še nikoli ni bilo tudi videti ob vrvi tako žarečega, tako blaženega, tako svetu odmaknjene obličja, kakršno je bilo lice malega dečka. Prizvonil se je v paradiz, na ramah našega ljubega, od sočutne ljubezni zblaznelega župnika.

Tudi se je zgodilo čudo: od tega mokrega dne je malček postal suh.

Šest mesecev kasneje si je celo že sam čedil nasek.

MARIJIN KIP

Ko je bila učiteljica še krivoverka v očeh vseh dolinarjev, prav v početku svojega poslanstva, tako blagodatnega za občini

Narod pa še veliko ve povedati o svobodnjakih Otrobu in njegovih sinovih, ki so padli l. 1813. Ljudstvo ve povedati o silni žalosti očetovi, ko je med padlimi našel svojih osem sinov, osem hrastov, ki so bili še v smrti lepi. Od vsakega posebej je vzel slovo. Najprej od Primoža, ki ga je za svojega naslednika določil. Leži negiben med svojimi lovci. Poslavlja se od Jožej. Izmed vseh sinov najbolj bistrega uma je bil. Sedaj molči za zmeraj. Otrob se poslavlja od Lipana, Tomana, Petra, ki so mu bili konji vse na svetu, od Hanzeja, ki je ljubil polja in travnike, od Folteja in Markeja. Vsakega posebej poboža trda očetova dlan, vsakemu naredi križ na čelo

Boro Kostanek:

Tihozitje

Daleč za meglo so bile škatlje ovite v slabo celulozo. Tako škatlje, ki ležijo razdrapane kakor povoženi golobi med odpadki tako na kupih. Škatlje z zlomljenimi hrbenicami. Oblaki so hodili lahno in mehko med skrvavelimi glavami škatelj.

Nekoliko nižje je bil zrak kakor veliko nejasno morje ptic. Bil je poln sivega zraka. Nekje med pticami in zrakom je visela topa sekira meseca. Svetloba se je pičilo nanizala po njej. Komaj se je razvejila do slokih vršacev dreves, ki so se stikali z vrhi in se gibali v krogu. Sprijemali so se s prsti plesalk sredi največje predanosti plesu. Plesali so kakor nevidni duhovi, umerjeno, razdivjano. Lovili so se v diru in mahali z lasmi skozi šope megle.

Spodaj je ždelo mesto. Čez mrtve tilnike hiš se je spreletavala megla. Na plečih zidov so bila mravljišča lis. Mokro polepljen dih jeseni si je udiral pot med ozkimi zaboji ulic. Čez klopi so bile sklonjene zelene breze v zbor velikega sprostljivega confiteorja.

Drevje se je z debli zaletavalo v sivino zida in ga izčrtavalo. Tako da zida včasih vmes skoraj ni bilo. Drevesna debela so ga sproti brisala proč. In mrak se je trdil v megli. Ilovičast voj se je začel zatikati v prožne korenice mraka.

Tisti hip so se konice dreves hitreje zavrtle nad posušenim svežnjem pokrajine. Posamezni vrhovi so zamižali in se razvezali. Zapredli so se v kroženje celote, ki se je ošpičila kakor sveder v nebo. Megla je bila prozorna in tenka ko svila ter razpredena v plohi drevesnih vrtincev vedno tanjša. Ples drevja je zajemal pozornost vsega. Začel se je dvigati izpred oči in siliti v daljo. In mogoče bi se zavrtel in se zgubil v nedoglednost, ko bi se ne zgodilo nekaj uničujočega.

Francije in Švice, ji kmetje niso hoteli niti mleka prodajati. Bilo je takoj tik po vojni, kmetje so imeli denar in so si lahko privoščili, da so tako strogo „katoliško“ ravnali. Z malim Judom, ki je vsak mesec hodil po vasi od hiše do hiše in ponujal mlo, preveze za predpasnike, čevlje, pipe in knjižice, so krščansko ravnali, celo radi so ga imeli, zakaj ni bil kos švicarsko-francoski prebrisanosti: naj je začel obračati kakorkoli, kmetje so imeli dobiček pri njem in on je bil vselej tisti, ki so ga drugi potegnili.

Lahko mi verjamete, ljubi bravci: takšen prebrisan kmet vtakne vso Palestino v žep, vse žide užene v kozji rog. No torej, v obeh obah občin je bil Jud toliko kakor kristjan. Učiteljica pa — od pantiveka ni bilo prej tukaj nobene protestantske učiteljice — je bila krivoverka, nevrednica, garjeva ovca. Ta si naj preskrbi mleko, kjer hoče. V dolini zanjo ni bilo nikake kapljice, vse so potrebovali za mlekarjo, ki je s svojim avtomobilom kupovala mleko na debelo. Učiteljica naj se le kje drugje razgleda. Razgledala se je: na stotine krav, debelih kakor sedmero tolstih rodovitnih let v Egiptu, se je paslo okoli šole, toda nobena ji ni smela nuditi le kozarca mleka, mrvico opresnega masla ali košček sira, nič ni smelo biti za tujko naprodaj.

Samo kmetica na planini je imela sočutje ter je prodajala voditeljici dnevno poldrugi liter mleka; le-ta je pa morala zvečer sama priti ponj. Tja in nazaj je to zneslo dve do tri ure hoda, ob vsakem vrenju.

To je bil smešen prizor za obedve občini! Vsak večer so nekateri ljudje iz obeh

kot tedaj, ko so še kot otroci ležali v zibel: v imenu Očeta, ki jim je dal življenje, v imenu Sina, ki jih je odrešil, v imenu Svetega Duha, ki jih je posvetil. Otrobu se zdi, da ga bo zadela kap ali da mu bo počilo srce. Po glavi mu šumi in tolče, a njegovi jekleni živci le zdrže. Tevžej in Marinka še živita, zavoljo njiju mora živeti tudi on. Toda kje le sta?

Ko je boj najbolj divjal, so Marinka, Nani, Katra in druga dekleta pripravljale hrano in obveze za bojvnike. Staro, izprano domače platno je bilo za tako reč najbolj primerno. Tako je vsaj trdila Katra.

(Dalje prihodnjič)

Mrak se je odpel in se začel oddrabljati, krušiti, usedati. Razletel se je v majhne štrikotnike drevja, megel, lis in zidovja. Rdeče sulice so se vsule od nekad in se zapodile mimo nečesa nekam. Nekatero so se posebno močno razpotegnile na široko in prebile šipo pogledov. V očeh je rezko zarezala brazgotina svetlobe. Plesanje drevesnih vršacev se je prelomilo in padlo na tla. Zrak s pticami se je pilepil k zidu. Odvalil se je velik prostor z belim peskom na stezah. Steze so vodile vijugasto navzgor v listje rjavega drevja.

Vsa drevesa so zletela v bližnji akvarij.

Motorne kosilnice: Reform, Rapid, Irus, kakor tudi kombinirane z obračalnikom, trosilcem in grabljami za krmo, znamk: Heuraupe, Heuigel, Heuschwanz vam najugodnejše dobavlja domača tvrdka:

Johan Lomšek

TIHOJA 2, P. Dobrla ves — Eberndorf
Telefon 04237 246

Zahtevajte cenike! Ugodni plačilni pogoji!

Ko so češnje minile...

Češnje so prvi sadež, zato jih posebno otroci radi jedo. Toda v par tednih je konec češenj. Pa otroci se zadovoljijo tudi s koščicami od češenj.

Tako je mali sinko nosil očetu koščice, da mu jih je z zobmi trl. Ker pa jih sinko ni nehal nositi, ga oče le vpraša: »Tonček, odkod pa imaš toliko koščic?«

Tonček pa hitro odgovori: »Očka, tam za grmom jih je cel kup...«

vasi šli na most čakati, da bi videli krivoverko, kako bo korakala s čedno obutimi nogami v gore navkreber. Ona je pa šla mimo v svojem lahkem črnem svilnatem plašču, kakor da ne vidi zasmeha in poroge, in njen smehlajoči se pozdrav „Bonsoir“ je donel lahno in tenkočutno kakor srebrn zvonček.

Komaj odgovorili so ji in si zvečer pripovedovali v gostilni vse hudo, kar bi se ji utegnilo in moralo pripetiti spotoma. V jeseni in zlasti še pozimi, ej kaj vse bi imela doživeti na svoji kamniti poti. Roke so si meli in že vnaprej so okušali radost nad tem, da bi si lahko polomila rebra ali si izvinila ter izpahnila kak ud — kar sline so se začele človeku cediti v ustih!

Da pa iz vseh teh dobrih želja potem vendar ni bilo nič, tega je kriv le eden izmed tistih čudežev, ki morejo vzcveteti samo v bližini takšnih župnikov, kakršni je bil naš eden izmed njih.

Ta čudež je v tako tesni zvezi z „Našo ljubo Gospo v stranski kapeli“, da se moramo nekoliko pri njej pomuditi.

„Sveta Mati božja v stranski kapeli“ je bila do pred kratkim stala docela v senci velikega oltarja. Bila je stara, prav stara, izrezljana iz lesa in kakor so vsi mislili, prav nič lepa. Kakor lice kakšne resnične človeške matere je tudi njeno dobrohotno otožno obličje kazalo veliko majhnih gub, roke so bile izdelane, ki jih je pritiskala na srce, rame so bile upognjene in noge, ki jih od črva razjedeni oguljeni plašč ni mogel pokriti, so bile bose. Prava pravcata Mati božja ubogih ljudi.

(Dalje prihodnjič)

ŠAHOVSKE VESTI

VELIK USPEH SLOVENCEV PRI KOROŠKEM PRVENSTVU

Jurij Deisinger deželni šahovski prvak V Maloščah na Koroškem smo pretekli teden doživeli deželno šahovsko prvenstvo. Zmagovalec tega turnirja in obenem deželni šahovski prvak je postal naš rojak Jurij Deisinger. Še bolj pa nas je presenetilo, da

Jurij Deisinger 1.

Valter Lukan 3.

sta za njim zasedla drugo in tretje mesto Slovenca Joško Galob iz Brnce in Valter Lukan iz Vrbe.

S tem uspehom smo se Slovenci izkazali zopet v novi struji za mojstre. Mlada slo-

venska šahovska generacija na Koroškem še veliko obeta. Res se je pri nas na Koroškem ta igra med Slovenci le malo razcvetela, vendar že obstajajo po nekaterih vaseh šahovski klubi. Mogoče jim bo odlična zmaga treh Slovencev pripomogla, da se bodo vzpeli. Sploh bi se morali baviti bolj s to igro, ki ni le igra, marveč tudi šport, umetnost, celo veda. Prepričani smo, da bo po tem velikem uspehu kraljevska igra močno vzcvetela. Naši trije mojstri pa bodo gotovo z navdušenjem in idealizmom sprejeli vodstvo in tako pomagali razširiti to lepo kraljevsko igro med Slovenci in posebno mladimi Slovenci na Koroškem.

Vsem trem letošnjim koroškim deželnim prvakom v šahu čestitamo in jim želimo še drugih in večjih uspehov.

Prvak in deželni mojster 1963 je torej Jurij Deisinger z 9 in pol točkami; drugi je Joško Galob z 9 točkami; tretji Valter Lukan z osmimi. Nato sledijo Nemci Josef Kotek (6 in pol), Franz Burgi (6 in pol) in Franz Sattler (6). Ti igralci imajo kvalifikacijo za naslednje deželno prvenstvo. Sledijo Raimund Teppan, Fritz Vogl, Albert Legat, Bruno Filzmaier, Daniel Gallob in Fritz Koinig.

S to številko začne tudi naš list prinašati šahovske novice, ki jih bo urejal Valter Lukan.

Koroški velesjem — središče zanimanja

Čez en teden — 8. avgusta — se bodo zopet odprla vrata 12. avstrijskemu lesnemu oz. Koroškemu velesjemu. Z mrzlično naglico potekajo na lepem, velikem razstavnem prostoru še zadnja pripravljalna dela.

Da velesjemsko vodstvo, katerega predsednik je podžupan in komerc. svetnik g. Novak, ravnatelj pa g. Gutschmar, čimbolj seznaniti domačo in inozemsko javnost o njegovi pomembnosti in važni vlogi zlasti gozdarstva in lesne industrije, je priredilo preteklo soboto dobro uspelo tiskovno konferenco, katere so se udeležili številni domači in inozemski časnikarji (med njimi tudi iz ZSSU in Jugoslavije) in drugi strokovnjaki.

V svojem pozdravnem nagovoru je predsednik g. Novak na kratko očrtal in prikazal program letošnjega velesjema, za katerega je izredno veliko zanimanja v domovini kot tudi v inozemstvu. — Vseh razstavljalcev je letos 1372; od teh jih je iz inozemstva 182 kot posamezniki, 168 pa razstavlja skupno v 3 posebnih razstavah, in sicer pri jugoslovanski kolektivni (s pristaniščem Reko), tržaški (mesto in pristanišče) in severnoameriških držav (ZDA). Nadalje je omenil, da je število domačih razstavljalcev malenkostno nižje od lanskega, dočim pa jih je več iz inozemstva, in sicer iz 22 držav (evropskih in nekaterih prekomorskih, kar je zelo razveseljivo dejstvo.

Poudaril je, da je ta ustanova posebno pomembna kot Avstrijski lesni velesjem, zato je temu odločen precejšen del razstavišča, kajti vsi pristojni činitelji (zvezni lesnogospodarski svet, Zvezna in Koroška trgovska zbornica, Avstrijska lesna predelovalna industrija, Zveza avstrijskih tovarnarjev pohištva, Koroška kmetijska zbornica s svojim gozdarskim odsekom in Avstrijska zveza žagarske industrije) hočejo prikazati važnost Avstrije kot lesnega producenta za domačo lesno industrijo kot tudi za izvoz.

Nato je povabil posamezne predavatelje, da podajo svoje referate. Ker je, kot že omenjeno, les eden najvažnejših avstrijskih pridelkov, so v glavnem obdelovali le ta problem v zvezi s predelovanjem lesa doma in z izvozom ter z asociacijo na EWG-države.

Kot druga leta bo tudi letos razstava pohištva zavzemala precejšen del velesjema. Pri tem naj opozorimo obiskovalce zlasti na novi ogromni razstavnih paviljon AVE-pohištva istoimenske koroške tovarne. Novi paviljon zavzema 5000 m² površine. V njem bo prikazano pohištvo lastnega izdelka, obenem pa boste lahko videli tudi praktično pohištvo vseh vrst oz. raznih evropskih držav od skrajnega severa do juga. — Zanimiva bo tudi posebna razstava industrije vezanih plošč (avstrijski kvalitetni izdelki) s prikazom o njih vsestranski uporabnosti in trpežnosti. V zvezi s tem bo

tudi razstava domačih smuč, ki tudi uživajo svetovni sloves.

Zanimiva bo tudi gozdarska razstava, kjer boste videli različno gozdarsko orodje naših prednikov in današnje. Posebno pozornost bo verjetno vzbujal najnovejši stroj CAMBIO (švedski izum) za odstranjevanje drevesne skorje, ne da bi pri tem poškodovali les (3 m dolgo deblo lahko s tem strojem olupite v 6 sekundah!). Seveda tudi ne bo manjkalo najrazličnejših večjih in manjših žag za ročno uporabo kot tudi za industrijo.

S področja poljedelstva naj omenimo razstavo vsakovrstnih kmetijskih strojev: traktorjev, vlačilcev, prikolc, mlatilnic, mlinov, gnojnih trosilcev, molznih strojev itd. — Tudi za naše gospodinje bo v dovoljni meri preskrbljeno, saj bodo videle (in si lahko tudi nabavile) najrazličnejše stroje in aparate za kuhinjo in za ostalo stanovanje. Pri tem pa naj ne prezrejo posebne razstave Koroške delavske zbornice (v lastnem paviljonu) pod geslom: „Tehnika nam varčuje čas v gospodinjstvu“. — Verjetno jih bo zanimala tudi razstava koroških pečarjev, kjer bodo prikazane najrazličnejše peči in štedilniki oz. največja ekonomičnost pri ogrevanju stanovanj.

H koncu naj omenimo še Warmuth-ovo jubilejno razstavo, dalje posebne razstave mestnih (celovških) gospodarskih podjetij (plinarna, elektrarna, prometna sredstva), Avstrijskih dravskih elektrarn (OeDK), KELAG-a in Avstrijske letalske družbe (AUA); povsod tu boste lahko dobili tudi potrebna pojasnila in nasvete (zlasti s področja elektrike).

Da bo tudi letos dobro preskrbljeno za zabavo („Original Linzer Buam“!), za jedajo in pijačo, ni seveda potrebno še posebej poudarjati. Zato bodo tudi ljubitelji dobre vinske kapljice lahko prišli na svoj račun.

Koroški velesjem traja letos od 8. do 18. avgusta. — Ne zamudite prilike in si ga ogledjte!

Vstopnina je ostala neizpremenjena: za odrasle 10.— S; za otroke 3.—S, velesjem-ska izkaznica (za 6 obiskov) 30.— S; obisk zabavišnega prostora zvečer za odrasle 4.— S, za otroke 2.— S.

GLEDALIŠČE V CELOVCU

MESTNO GLEDALIŠČE — DOM GLASBE

Petek, 2. avgust: Lady Frederik. — Sobota, 3. avgust: Das Land des Lächelns. — Nedelja, 4. avgust: Im weißen Röhl. — Sreda, 7. avgust: Enkratno gostovanje Črnomskega kovaškega zbora. — Petek, 9. avgust: Antigone. — Sobota, 10. avgust: Der arme Matrose in Die spanische Stunde. — Nedelja, 11. avgust: Das Land des Lächelns. —

Začetek vedno ob 20.00. Prosta prodaja vstopnic.

Prvi znaki raka na prsni

Rak ne izbira. Napada skoraj vse človeške organe in tkiva, najraje pa ženske prsi. Rak na dojki je štirikrat pogostejši od raka na pljučih in tri in polkrat od želodčnega raka.

Letos je obolelo za rakom na prsni 64 tisoč Američank, od njih pa jih je umrlo 25 tisoč. Če bi že sedaj vedele ženske tisto, kar je treba vedeti o tej bolezni, potem bi gotovo v najugodnejših razmerah zdravniki lahko rešili 80 odst. življenj.

Sodobna medicina le malo ve o tem, kaj povzroča raka na prsni, veliko pa o tem, kako ga zdraviti. Neki znani kancerolog s kolumbijske univerze trdi, da je raka na dojki v zgodnjem stadiju mogoče pozdraviti s kirurškim posegom z 90-odstotno gotovostjo. Če se je bolezen že razširila na okolišne limfne žleze, je možnost ozdravljenja 65-odstotna, v zakasnelih primerih pa upanja skoraj ni.

Toda na srečo je raka na prsni navadno precej lahko odkriti. V 95-odst. primerov ženske same brez zdravnikov odkrijejo izrastline in odebeline, ki so lahko začetni znak raka na prsni. Znamenja so različna. Lahko je neznatna zatrdlina, ki jo slučajno odkrijemo med kopanjem. Včasih je sumljiv izcedek iz bradavice, bradavica je lahko v nenaravnem položaju ali pa je na primer koža čudno nabrana zaradi rakastega tkiva pod njo. Zato morajo ženske redno in skrbno oprezovati za temi znaki. Ženske, starejše od 30 let, bi morale same sebe preiskati enkrat na mesec, najbolje takoj po končani menstruaciji.

Stvar je kaj preprosta. Ženska mora stopiti pred ogledalo, spustiti roke in pregledati svoje prsi, da bi ugotovila, če niso slučajno spremenile obsega ali oblike. Nato je treba vzdigniti roke nad glavo in prsi znova pregledati. Ko je tega konec, se je treba vleči na posteljo, podložiti pod levo ramo blazino, levo roko pa dati pod glavo. S prsti desne roke je treba zatem s krožnimi gibi pretipati levo dojko, in sicer najprej zgornji del, nato spodaj, ob straneh, vključno s pazduho. Enako se preišče tudi desno dojko.

Če ženske odkrijejo kakršnekoli sumljive

znake, se naj takoj posvetujejo z zdravnikom. Možnosti, da je slučajno odkrita odebeline rakastega izvora, niso velike: ugotovili so, da je samo vsaka tretja odebeline rak. Pogosteje gre namreč za nenevarne ciste. Toda samo izkušen zdravnik bo lahko ugotovil, za kaj gre.

Zanesljivo diagnozo je mogoče postaviti po preiskavi tkiva, ki ga vzamejo iz zatrdline. Košček tkiva se odvzame z dokaj preprosto in hitro kirurško intervencijo — drobnim zarezo.

Če da preiskava pozitiven rezultat, je treba pač obolelo dojko operirati. Operacija traja navadno več ur. Pri operaciji odstranijo celo dojko in okolišno tkivo. Takšen radikalen poseg zmanjša možnosti, da bi se rak po krvi in limfnih žlezah razširil še na druge organe.

Po operaciji kirurg s transplantacijo kože, ki se jemlje navadno z bedra, kolikor mogoče prekrije nastalo rano. Da bi uničili morebitne ostanke rakastih celic, je največkrat treba po operaciji ta del telesa obsevati z rentgenskimi ali kakimi drugimi žarki.

HORMONI IN RAK

Zakaj nastane rak na prsni? Že davno so ugotovili, da obstaja neka čudna zveza med rakom na prsni in ženskimi spolnimi organi. Zdravniki so skušali odstraniti jajčnike in pozneje nadledvične žleze, ki proizvajajo hormone. Prav tako so odstranili tudi žlezo, ki ureja delovanje jajčnikov in nadledvičnih žlez. Toda vsi ti kirurški

Širite naš list!

posegi niso prinesli rešitve, pač pa so samo zmanjšali bolečine in podaljšali življenje bolnic.

Nato so se zdravniki domislili nekaj drugega. Zakaj ne bi ženske hormone nevtralizirali z vbrizgavanjem moških hormonov. Poskusi niso bili brez uspehov. V nekaterih primerih je kazalo, da ženski hormoni celo zavirajo razvoj te bolezni. Ameriško medicinsko združenje se je lotilo obsežnih raziskav: moške hormone so vbrizgavali strokovnjaki predvsem ženskam v predklimakterični dobi, ženske hormone pa starejšim ženskam. Število rakastih obolenj se je zmanjšalo za 21 odst. pri mlajših in za 30 odst. pri starejših ženskah.

Razen tega si znanstveniki prizadevajo odkriti tudi sredstvo, ki bi preprečevalo nastanek te bolezni. Pred štiriindvajsetimi leti je dr. John Bitner prišel do presenetljivega odkritja. V laboratoriju je gojil skupino miši, ki so redoma obolevale za rakom na dojkah s smrtnimi posledicami. Bitner je ugotovil, da se bo odstotek smrtnih primerov zmanjšal na polovico, če bo mladiče takoj po rojstvu ločil od mater in jih dojel z mlekom zdravih miši. Odkril pa je še nekaj drugega: če so zdrave mladiče hranile miši, ki so obbolele za rakom, potem so od štirih mladičev trije zboleli za rakom in poginili. Vse je kazalo, da se bolezen prenaša z mišjim mlekom.

Na podlagi tega je skušala skupina znanstvenikov na kolumbijski univerzi izolirati iz mišjega mleka činitelja, ki povzroča raka. Po določenem času se je skupini res posrečilo izolirati nekaj, o čemer domnevajo, da je virus, ki povzroča raka na prsni tako pri miših kot tudi pri ženskah. Zdej skušajo ta virus umetno gojiti v laboratorijih. Kolikor bi se jim to posrečilo, bi lahko pridobili zadostne količine virusa za proizvodnjo vaccine, ki bi bila nemara učinkovito sredstvo proti raku na prsni.

V Berlinu — Ploetzensee so zgradili v spomin na žrtve nacističnega režima novo cerkev. Posvetil jo je v čast Maniji »Kraljici mučencev« monakovski nadškof kardinal Doepfner, ki je bil do leta 1961 v zapadnem Berlinu škof. V podzemeljsko kapelo te cerkve so položili tudi posmrtno ostanke dr. Ericha Klausenerja, predsednika Katoliške akcije, ki so ga nacisti l. 1934 ubili. Čeprav predstavlja komunizem za zapadni Berlin veliko nevarnost, berlinski katoličani skrbijo, da ostane tudi spomin na žrtve nacistična živ.